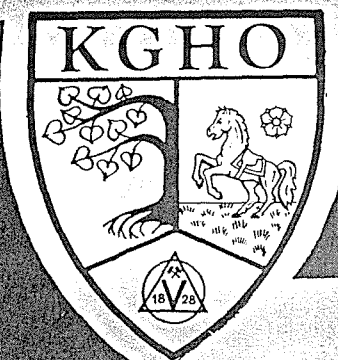
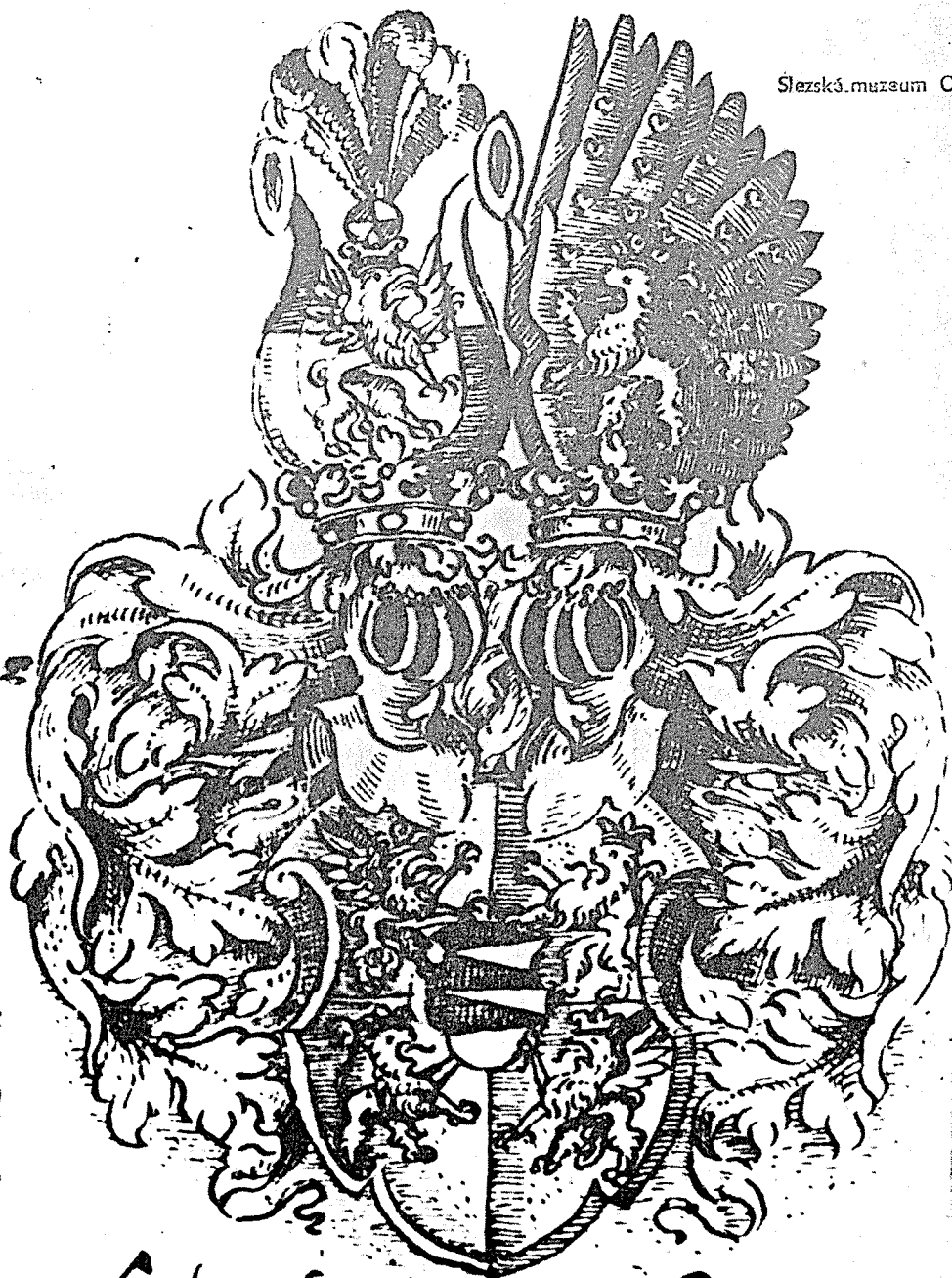

ZPRAVODAJ

Klub genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury ROH VŽSKG

Slezské muzeum Ostrava

Carl von Wilhelm a Minke
bato m. Muckwitzburg
23. 9. 1828

číslo

24

Obsah:

Jiří Stibor: Jak se dostali potomci kozáků do Radkova [Genealogie hrabat Razumovských]	67
Viktor Palivec: Heraldika a medicína	76
Miroslav Pavlů: K heraldice baronů z Minkvicburku	77
Do Vaší knihovny	80
Josef Pilnáček: Rody starého Slezska — dodatky	81
Příloha — Jiří Hanáček: Vešli do historie	

Adresy autorů:

Jiří Stibor, Mitušova 63, 705 00 Ostrava 3.
Dr. Viktor Palivec, Žerotínova 31, 130 00 Praha 3.
Miroslav Pavlů, Polní 4574/47, 760 05 Gottwaldov 5.
Jiří Hanáček, Novotného 32, 613 00 Brno.

ZPRAVODAJ — vydává Klub genealogů a heraldiků Ostrava DK ROH Vítkovic. Řídí PhDr. Karel Müller s redakční radou. Zodpovědný redaktor: Vladimír Markl. Grafická úprava: Petr Pavliňák. Veškeré články, drobné příspěvky a jinou korespondenci zasílejte laskavě na adresu: KGHO, pošt. schr. 217, 729 17 Ostrava 1. Schváleno k tisku odborem kultury NVO pod č. j. Kult/84/946/Tom ze dne 16. 3. 1984. Uzávěrka čísla 24 byla 15. září. 1985.

Na titulní straně: Erb Kašpara Viléma Minkvice z Minkvicburku z památníku Lidla z Myslova, 1596 (k článku M. Pavlů — foto autor).

Na zadní straně: Obr. č. 3 (k článku J. Stibora — foto K. Hrbáček).

Motto:

Famam extendere factis.

Jsou památky prvořadého významu, jimž je věnována maximální pozornost, i takové, jejichž popis budeme marně hledat v turistických průvodcích. Někdy budeme dokonce i na pochybách, zda ten či onen objekt nebo předmět našeho zájmu vůbec mezi památky patří, v čem spočívá jeho hodnota. V takových případech zakrýváme své rozpaky kategorickými soudy o nízké umělecké ceně těchto objektů, zvláště pokud vznikly v nedávné minulosti. Lidská lhostejnost, nevědomost a zlomyslnost pak zakrátko dokoná dílo zkázy. Teprve potom si uvědomíme, že zmizel třeba malý doklad o minulosti obce, okresu či kraje. Pro důkazy nemusíme chodit daleko; o některých jsme se zaujetím četli i na stránkách našeho Zpravodaje.

Nejvíce podléhají poškození hřbitovní objekty, jejichž snadná přístupnost je k takovému osudu přímo předurčuje. Ve vsi Radkově nedaleko Vítkova ještě nedošlo k nejhoršímu, ale ani zde nemůžeme očekávat odlišný vývoj. Na místním hřbitově se nachází docela zajímavý soubor funerálních plastik z 19. a 1. poloviny 20. století, patřících bývalým majitelům okolních velkostatků — Skrbenským z Hříště, Arz-Waseggům, Závišům z Osenic a Razumovským. Jejich popis může posloužit nyní i budoucím zájemcům o dějiny Opavska, zejména vlastivědným pracovníkům a genealogům.

Další řádky jsou určeny rodu bývalých hrabat Razumovských, který je na zdejších hřbitově zastoupen skupinou pěti náhrobků. Podle jména bychom nejspíše uvažovali o polském původu rodiny, který by v našem kraji nebyl ničím výjimečným. Skutečnost je poněkud jiná a jistě zaujme širší okruh čtenářů. Za jejím poznáním se však musíme přenést na Ukrajinu do doby, kdy vládl car Alexej Michajlovič. Vyslovíme-li jméno Ukrajina, okamžitě je provází řada představ. Patří mezi ně Kyjevská Rus i byliny, nedozírná step i veliké bohatství lidového umění. A zcela určitě nezapomeneme na kozáky, o jejichž vzhledu jsme si utvořili úsudek podle obrazu slavného ruského malíře Ilji Repina.

Těžko už dnes zjistíme něco bližšího o Jakovu Razumovi, který sedlačil ve vsi Lemeších nedaleko města Černigova v povodí řeky Desny. Žil v 2. polovině 17. století a právě tehdy se stala pravobřežní Ukrajina trvalou součástí ruského státu. Můžeme však předpokládat, že se jeho neznámí předkové utekli před zvůlí bojarů do této oblasti, kde založili novou, svobodnou existenci, vykoupnou ovšem neustálými nájezdy Tatarů.

Jako ostatní příslušníci kozácké „černí“ poslouchal hetmany a „staršinu“, jistě s obdivem naslouchal vyprávěním o bohatství a moci moskevského cara, ctil popy a obdělával svá pole s pocitem svobodného hospodáře. A když se jeho čas naplnil, předal usedlost dvěma synům, z nichž druhý, Grigorij Jakovlevič, se oženil přiměřeně svému postavení a majetku s Natálií Demjanovnou Strešencovovou, která zemřela jistě v úctyhodném věku 12. září 1767.¹⁾

Grigorij zažil reformy Petra Velikého, zrušení hodnosti maloruského hetmana, změny na carském trůnu po Petrově smrti a konečně i závrtnou kariéru svého syna, která vynesla nevýznamnou kozáckou rodinu na jedno z předních míst v zemi.

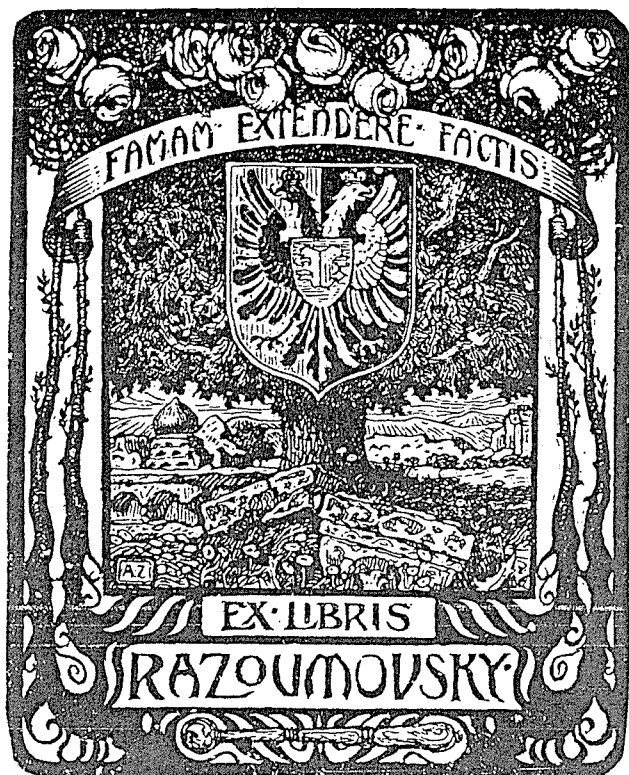
V době, kdy jeho malý synek Alexej pásal dobytek a zpěvem zaháněl dlouhou chvíli, asi těžko dolétly do zapadlé vesničky zvěsti o Alexandru Daniloviči Menšikovovi, který se vypracoval z vojenského sluhy na knížete a nejbližšího Petrova přítele a spolupracovníka.

O Alexeji Grigorjeviči víme, že se narodil ve stejném roce jako pozdější carevna Alžběta (1709). Vzdělání nabyl ve vsi Čemeru, ale spíše na sebe upoutával pozornost urostlou postavou a příjemným hlasem. Roku 1731 ho s sebou odvedl plukovník Višněvský do Petrohradu, kde byl mladý venkovan zpěvákem chrámového sboru.²⁾

Brzy nato se stal i členem carské kapely a dostal se tak přímo ke dvoru. Dvorská služba skýtala ctižádostivému mladíkovi daleko větší příležitost k sebe-realizaci než církevní zpěv, tvořící pouze zvukovou kulisu okázalým obřadům. Právě na carském dvoře plném intrik a spletitých vztahů se stal Alexej postupně chráněncem a oblíbencem a naposledy i milencem a manželem Alžbětiným. V noci na 26. října 1741 ho nacházíme mezi hlavními aktéry palácového převratu, na němž se podíleli šlechtici, spatřující v německé orientaci dvora hlavní překážku své vlastní kariéry. Odměnou mu bylo udělení hodnosti komořího, roku 1742 pak úřad nejvyššího lovčího a titul rytíře řádu sv. Ondřeje. Dne 16. května 1744 mu diplomem vydaným ve Frankfurtu nad Mohanem udělil císař Karel VII. na Alžbětinu přímluvu říšský hraběcí stav a 26. června téhož roku mu byl udělen titul ruského hraběte. Ten se vztahoval i na jeho mladšího bratra Kirila. Nezbytnou součástí tohoto společenského vzestupu byla i rychle rostoucí majetková základna, takže se Razumovští, jak se začali potomci ukrajinských Razumů psát, vyšvihli za Alžbětiny vlády mezi největší feudální vlastníky v Rusku.³⁾

Vztahy Alexejovy k Alžbětě se samozřejmě nemohly obejít bez peripetií a jistě vzbuzovaly závist jedněch a pohoršení druhých. Jak se zdá, největším jeho soupeřem v osobním i politickém vlivu na carevnu mu byl Petr Ivanovič Šuvalov (1711—1762) ze starého bojarského rodu, který získal ruský hraběcí titul roku 1746.⁴⁾

Jestliže Alexej Razumovský nadále postupoval v hodnostech a udržel své postavení i po smrti carevny Alžběty, je to jistě důkazem, že nebudoval pouze na hezkém zevnějšku a citovém vztahu, ale především na nesporných schopnostech. Roku 1756 byl jmenován polním maršálem, prosadil i obnovení hodnosti maloruského hetmana pro svou osobu. Jestliže byla jeho první manželkou Natálie Demcenovová, šlo nepochybně o svazek časem formální. Kdy se stal zákonným manželem carevniným, nevíme zcela přesně. Sňatek se údajně uskutečnil na naléhání církevních kruhů a odbyl se

Obr. č. 1

jistě bez vnější okázalosti. Nezdá se být pravděpodobným rok 1742, spíše bychom volili mezi 23. červencem 1748 a rokem 1759. Poslední údaj je nejpravděpodobnější; stárnoucí a nemocná carevna tak uzavřela kompromis se společenskými konvencemi.⁵⁾ Zemřela již 5. ledna 1762, manžel ji téměř o deset let přežil (+ 18. července 1771 v Petrohradě).⁶⁾

Děti z morganatického svazku byly jeho nutným důsledkem; jejich případné využití v mocenském a politickém boji dvorských skupin představovalo vážné nebezpečí. Blíže neznámý syn údajně uhořel, dcera Augusta, narozená asi roku 1744, se stala známou pod jménem kněžna Tarakanovová. Její neradostný osud můžeme shrnout do několika slov — nucený a utajený pobyt v zahraničí, roku 1785 zaměněný za internaci v ivanovském klášteře v Moskvě, kde zemřela jako jeptiška roku 1810. Obavy dvora byly oprávněně tím spíše, že se objevila i obratná podvodnice, vystupující pod tímto jménem, které se podařilo navázat i vlivné konexe v zahraničí k případnému uplatnění nástupnictví.⁷⁾

Rod Razumovských pokračoval nejmladším z Grigorijových synů, Kirilem, který se narodil 30. března 1728 a bez velkých potíží našel uplatnění společenské i ve státní službě. Dosáhl hodnosti podplukovníka izmajlovského gardového pluku, roku 1746 byl jmenován prezidentem carské akademie věd, roku 1748 se stal rytířem polského řádu Bílého orla a roku 1750 maloruským hetmanem a polním maršálem. I jemu se dostalo roku 1746 nejvyššího uznání udělením řádu sv. Ondřeje. Spolu s bratry Orlovými se podílel roku 1762 na převratu, jímž se zmocnila trůnu carevna Kateřina II., která dokázala upevnit a prosadit v Rusku absolutismus a již roku 1764 zlikvidovala formální zbytky

ukrajinské samosprávy zrušením hodnosti maloruského hetmana, kterou chtěl Kiril svému rodu získat dědičně.⁸⁾

Dne 7. listopadu 1746 se Kiril oženil s Kateřinou Ivanovnou kněžnou Naryškinovou (nar. 1729, + 22. 7. 1771), příslušnicí jednoho z nejbohatších a nejvlivnějších rodů, z něhož pocházela Natálie Kirilovna, manželka cara Alexeje Michajloviče a matka Petra Velikého. Zemřel v Petrohradě 20. ledna 1803.⁹⁾ Na portrétu z roku 1766 spatřujeme urostlého čtyřicátníka příjemného vzhledu s mírným úsměvem, levou paží nonšalantně opřeného o vysoké křeslo, pravou rukou naznačujícího měkké a nerozhodné, ale velkopanské gesto.¹⁰⁾

Z manželství pocházely 4 dcery a 6 synů, pátá dcera zemřela v dětském věku. Alexej Kirilovič byl zakladatelem ruské větve, která získala knížecí hodnost, jeho dětmi však vymřela.¹¹⁾

Pátým dítětem byl Andrej Kirilovič, narozený 11. října 1752 v Petrohradě. Jako ostatním sourozencům se i jemu dostalo pečlivého vzdělání od štrasburského básníka a estéta Ludwiga Heinricha Nicolaye. Poněvadž se měl podle otcova přání uplatnit v námořní službě, již jako osmnáctiletý sbíral zkušenosti na anglické lodi. Účast v námořní bitvě u Chiosu proti Turkům mu zajistila hodnost fregatního kapitána, ve které se setkal na lodi v Lübecku s Vilemínou Hessen-Darmstattsou, snoubenkou pozdějšího cara Pavla I. Setkání s půvabnou princeznou na něj hluboce zapůsobilo a přerostlo v utajovaný milostný vztah, usnadněný přátelskými styky Andreje s carem. Po náhlé smrti Vilemíny však vyšlo vše najevo z objevených dopisů a Razumovskému hrozilo vyhnanství na Sibiř. Pavlova matka, carevna Kateřina II., vyřešila trapnou aféru daleko diplomatictěji; Andrej byl roku 1776 ozdoben titulem mimořádného vyslance v Benátkách, podle dodatečného příkazu se však cílem jeho cesty stala Neapol. Po počátečním chladném přijetí si získal královnu Karolinu Marii, sestru Josefa II., svým půvabem a šarmem a stal se brzy jejím oblíbencem. Po několika letech byla Neapol vystřídána Kodaní, od roku 1786 Stockholmem a po krátké přestávce následovala roku 1793 Vídeň. Zde se významně podílel na řešení otázky druhého dělení Polska a jako zapřísáhlý nepřítel francouzské revoluce i na vyslání pomocných ruských sborů do Rakouska v roce 1798. Jeho diplomatická činnost však vzbudila nelibost cara Pavla, který ho 1. října 1789 nahradil hr. Kaličevem. K obratu došlo teprve po zavraždění Pavla a intronizaci jeho syna Alexandra I. roku 1801. Ale ani tehdy neměla jeho úřední činnost dlouhého trvání; byla ukončena roku 1809 po uzavření Tyžského míru s Napoleonem. Nespokojen s novými poměry ve vztahu Ruska k Francii postavil se do čela mocné šlechtické opozice, jejíž satisfakcí bylo Napoleonovo tažení do Ruska a konečné vyúčtování reakce s pčrazenou Francií na Vídeňském kongresu, kde zastupoval Razumovský spolu s Nesselrodem cara. Odměnou mu bylo udělení ruského knížecího stavu 24. listopadu 1814. Jeho nesporně reakční politická činnost i obrovské bohatství mu zajišťovalo ve Vídni vysoké uznání a přední společenské postavení tím spíše, že se zde rozhodl trvale usadit v nákladně zbudovaném paláci na Land-

Obr. č. 2 —>

Obr. č. 4

strasse. Jeho palác se stal místem hudebních koncertů, plesů i slavností. Při jedné z nich, posledního dne roku 1814 a za osobní účasti cara, došlo k obrovskému požáru, který zničil veškeré vnitřní zařízení, knihovnu i umělecké sbírky. K obnově nepostačilo ani 400 000 stř. rublů, jež Razumovský od cara přijal pouze jako půjčku. Palác později koupili Lichtenštejnové, nakonec v něm byl umístěn říšský geologický ústav.

V soukromí se kníže jevil jako velký milovník umění, uznání si získal i jako výborný houslista a zakladatel tzv. „Razumovského kvarteta“, které se zasloužilo o uznání a propagaci Beethovenovy komorní hudby. Sám se stal skladatelovým mecenášem a ochráncem, stýkal se i s kn. Karlem Lichnovským, který Beethovena hostil na svém zámku v Hradci nad Moravicí.¹²⁾

Jeho první manželkou byla od 4. listopadu 1788 Alžběta hr. z Thunu a Hohenštejna, dcera Františka Josefa z klášterské linie, která zemřela 10. prosince 1806 ve Vídni. Podruhé se oženil 10. února 1816 s chovankou ústavu šlechticů, Konstancí Dominikou hr. z Thürheimu, pod jejímž vlivem přestoupil ke katolictví. Zemřel v naprostém ústraní 11. září 1836 ve Vídni ve věku 84 let, jeho druhá manželka 6. října 1867 v Linci. Obě manželství zůstala bezdětná.¹³⁾

Trvale zakotvili Razumovští v císařství rakouském nejmladším z Kirilových dětí, Gregorem, narozeným 10. listopadu 1758. Ten již od mládí hodně cestoval a zalíbení našel ve vědě. Dlouhodobě pobýval v Itálii a Švýcarsku; vydal několik mineralogických pojednání. Byl také členem ruské a švédské akademie věd. Roku 1805 se vystěhoval do Rakouska, kde byl dekretem z 2. 7. 1811 uznán rakouským poddaným a zároveň mu byl císařem Františkem I. potvrzen hraběcí stav. Dne 7. května 1810 koupil od Ferdinanda hr. Colloredo-

-Mannsfelda panství Český Rudolec s Bolíkovem na Moravě za 750 000 zl. Téhož roku založil s Vincencem Zessnerem ze Spitzenberka na svém panství železně hutě „Wölkingsthal“.¹⁴⁾

Jako hospodář a podnikatel se však neuplatnil, neboť už 3. ledna 1813 postoupil velkostatek své druhé manželce Alžbětě Terezií sv. paní Schenk-Kastelové s výminkou doživotní renty a rozhodujícího slova ve správě panství. I hutě se po počátečním slibném rozkvětu ocitly v rukou Antonína sv. pána Hochberga.¹⁵⁾

Narozen v Petrohradě, podvkrát ženat s Němkami a píšící svá díla francouzsky, byl typickým příkladem šlechtice-kosmopolity. I své rodové jméno upravil podle francouzského pravopisu a tak bylo úředně uváděno s menšími odchylkami mezi tvary „Rasoumowsky“, „Rosamowsky“ i jinak.¹⁶⁾

Ani jeho konverze ke katolictví se nesetkala v Rusku s příznivým ohlasem. Styky se starou vlastí byly tedy téměř výhradně zaměřeny na uznání těchto změn carem a ruskými úřady. Zdaleka se nejednalo o podružnou otázku; na jejím kladném vyřízení záviselo případné dědictví po vvmírajících ruských příbuzných. Jeho dlouhodobé pobyty v Petrohradě po roce 1815 to dosvědčují. Zde se narodil jeho druhý syn, zemřela tu i jeho druhá žena, matka jeho dětí, dne 29. srpna 1818 a pravděpodobně byla v hlavním městě i pohřbena. Gregorovo úsilí nebylo korunováno úspěchem; car neuznal platnost jeho manželství ani legitimnost potomstva.¹⁷⁾

Ještě za otcova života se oba synové dohodli se svou sestrou o rozdělení majetku, který nakonec převzal po rezignaci staršího bratra Maxmiliána s otcovým souhlasem 6. října 1835 mladší ze synů Léon. Gregor zemřel 3. června 1838 v Českém Rudolci a byl pochován na místním hřbitově. V roce 1900 však došlo k přenesení jeho ostatků na hřbitov v Radkově, kde spočinuly i ostatky jeho manželky, jak to dosvědčuje stručná poznámka na jejich společném náhrobku: „Wiedervereint 27. Nov. 1900“.¹⁸⁾

Mladší syn Léon se narodil 14. února 1816 během pobytu svých rodičů v Petrohradě. Již jako patnáctiletý vstoupil roku 1831 do rakouské armády. Roku 1840 však odešel do služeb sasko-kobursko-gothajského dvora jako komoří a zámecký hejtman. Také jeho sňatek jej poutal více k novému prostředí. Oženil se 23. června 1835 s baronkou Rosou z Lüwensternu, narozenou ve vřtemberském Gmündu, a vše nasvědčovalo tomu, že rodina natrvalo přesídlí do Německa. Také jeho úřední povinnosti jej stále více zaměstnávaly ve vzdáleném Koburgu, a proto roku 1856 prodal panství Český Rudolec a Bolíkov majoru ženijního sboru, Michaelu Angelovi Picchionimu.¹⁹⁾

Sasko-Koburg-Gotha lze nazvat zemičkou; vévodství se skládalo ze dvou územních celků s celkovou rozlohou necelých 2000 km². Zdejší vévodský rod se však měl neobyčejně čile k světu. Obratnou sňatkovou politikou i využitím nových poměrů po porážce Napoleona a Vídeňském kongresu dosáhl významného postavení, daleko přesahujícího rámec svého území. Členové rodu se v 1. polovině 19. století dostali na panovnické trůny Velké Británie, Belgie a Portugalska, v roce 1887 následovalo Bulharsko. Úřad na dvoře vévody Arnošta II. (1818–1893) nebyl pro Léona bez významu. Nebylo jistě snadné proplout bez úhony úskalími revoluce 1848 a rozpoznat včas výhody prá-

telství a spojenectví se silicím Pruskem, s nímž vévoda spojil budoucnost svou i své země. A tak Razumovský spolu s ostatními dvořany a hosty tleskal zdařilým provedením vévodových oper, účastnil se zřejmě i Arnoštovy výpravy do Egypta a Habeše v roce 1862 a o čtyři roky později stál jistě v řadách pruské armády proti Rakousku. Zemřel však už 5. února 1868 ve francouzském letovisku Nizze. Jeho manželka jej přežila a zemřela teprve 3. června 1889. Náhrobky obou manželů se také nacházejí v Radkově; zatímco ostatky Léona zde byly teprve dodatečně přeneseny, je pravděpodobně jeho manželka první členkou rodu, která zde byla skutečně pohřbena.²⁰⁾

Ze čtyř dětí přežili rodiče pouze dcera Alexadrina Leona Rosa Albana, narozená 14. března 1845 v Gotě a tamtéž 4. prosince 1864 provdaná za královského pruského majora a dvorského maršála knížat Solms-Braunfels, Karla sv. pána v. Hammerstein-Gesmold, a syn Kamillo, narozený 21. srpna 1852 v Českém Rudolci.²¹⁾

Po otcově smrti se přestěhovala vdova se synem Kamilem do Vídně, kde se stal mladík chovancem Tereziánské akademie, po jejímž absolvování se uplatnil jako okresní hejtman ve Šternberku na Moravě, později jako místodržitelství rada. Za své služby obdržel Řád železné koruny III. třídy s titulem rytíře. Dne 18. září 1882 se ženil v Leopoldsdorfu s Marií Wienerovou z Welten, narozenou 9. prosince 1856 ve Vídni. Nebyl to sice sňatek rovnorodý, neboť nevěsta pocházela z pošlechtné velkoobchodnické rodiny, jeho předností však bylo bohaté věno, vyplacené z deskového statku Leopoldsdorf v Rakousku a Béke-Gomba v Uhrách, do nichž příčinnivý Eduard Wiener, královský portugalský konzul ve Vídni, uložil zisky z podnikatelské činnosti.²²⁾

Nic tedy nestálo v cestě k založení přiměřeně blahobytné existence mladého páru. Již roku 1884 se stali majiteli velkostatku Horní Vikštejn v tehdejší Rakouské Slezsku a postupně přikoupili roku 1888 Melč, 1896 Jánské Koupele a 1897 moravskou enklávu Dolní Životice. V roce 1896 měl velkostatek Melč celkovou výměru 370 ha, z toho 169 ha orné půdy. Podle úředního odhadu měl cenu 115 000 zl, náležel k němu zámek s hospodářským dvorem, lihovarem, pilou a břidlicovými lomy. Hospodářství však bylo tehdy pronajato Josefu Zimmermannovi. Přikoupený díl Melče s Jánskými Koupeli byl podstatně menší; ze 169 ha připadalo 149 ha na lesní půdu. Zdejší lázeňský ústav měl v nájmu Adolf Smetana, úřední odhad činil 75 000 zl. Velkostatek Horní Vikštejn byl nejrozsáhlejší jak celkovou výměrou (1315,6 ha), tak i rozsahem orné půdy (238,5 ha). Úředně byl roku 1884 odhadnut na 200 000 zl. Dol. Životice obnášely 651 ha.²³⁾

Rozsah pozemkové držby se postupně měnil, neboť část zemědělské půdy bývala propachtována zájemcům z řad místních občanů. Celkově se jednalo o území s převážně německým osídlením, na němž se nacházely vsi Radkov, Melč, Horní Vikštejn (nyní Dubová), Moravice, Staré Těchanovice, Nové Těchanovice, Horní Ves (dnes součást města Vítkova), Dolní Životice, Filipovice, Domoradovice, Lhotá, Závodní Lhotka a malá část Litultovic. Na tomto kopcovitém, nepříliš úrodném území s poměrně drsným podnebím se dodnes rozkládají rozsáhlé lesy v malebném údolí kolem toku řeky Moravice. Cílem výletníků již v tehdejší době byly zří-

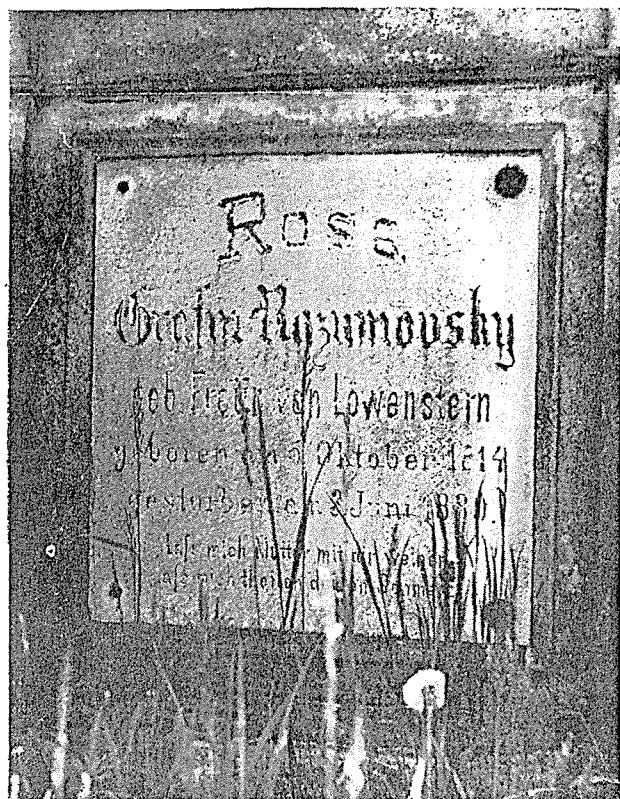
Obr. č. 5

ceniny hradu Vikštejna. Zámky se nacházely v Melči, Dubové, Životicích a Horní Vsi, hlavním sídlem rodiny se však stal zámek v Dubové, zatímco v zimě se majitelé zdržovali ve svém opavském paláci, postaveném v letech 1891–1892 (dnes sídlo Slezského ústavu ČSAV).

Na samém konci 19. století tedy došlo k poměrně neobvyklému jevu. Kamillo Razumovský postupně budoval novou pozemkovou državu, zajišťující budoucí existenci rodu. V jeho činech spatřujeme kus doznívajícího romantismu, typického spíše pro 1. polovinu 19. století. Nechal vystavět v letech 1889–1890 novostavbu kostela sv. Antonína v Melči, jehož stavba byla dokončena podle plánů stavitelů Augusta Bartela a Josefa Olbricha 21. září 1890, po roce 1900 bylo započato s výstavbou kostela Nejsv. Spasitele také v Dol. Životicích, pro který byl roku 1908 ulit v Brně zvon s nápisem na věnci: „In honorem st. Camilli coxit me Brunae anno Domini 1908 Ad. Hilleris vidua filiusque“. Na krku lze spatřit reliéf sv. Kamilla, horlivého ošetřovatele těžce nemocných.²⁴⁾

Významné místo v anachronické hře na feudálního velmože zaujímaly i zříceniny hradu Vikštejna, jež byly za vlády Razumovských podrobeny archeologickému průzkumu, přičemž bylo zdivo zčásti staticky zajištěno. Práce na Vikštejně trvaly až do konce třicátých let. O zájmu Razumovských o zříceniny Vikštejna svědčil i podrobně zakreslený plán hradu a dvě vitríny s nejcennějšími vykopávkami na zámku v nynější Dubové.²⁵⁾

Dne 22. listopadu 1892 byl Kamillovi ve Vídni znovu uznán hraběcí stav, reskriptem ministerstva vnitra ze dne 11. července 1916 bylo Kamillovi a jeho potomkům povoleno užívat predikátu „von Wigstein“, který připojili k rodovému jménu.²⁶⁾

Obr. č. 6

Pojítkem mezi rodovou tradicí a zajištěnou budoucností v novém prostředí se mělo stát promyšleně budované rodové pohřebiště u kostela Narození P. Marie v Radkově. Tato tradice se opírala o konkrétní rodinné památky, upomínající na původ a významné předky. Můžeme se jen domýšlet, že v Dubové, později i v Životicích a Opavě byla umístěna řada rodinných portrétů. Při inventarizaci zařízení zámku v Horním Víkštejně byly do protokolu zapsány také obrazy, všechny v dřevěných, částečně zlacených rámech a jednotné velikosti 107×140 cm, představující hr. Gregora, jeho manželku Alžbětu, hr. Léona a jeho manž. Rosu i Kamilla s Marií. V rodinné galerii byly tedy zastoupeny podoby všech členů rodu, s jejichž náhrobky se setkáváme na radkovském hřbitově. Obraz Gregora hr. Razumovského se ve sbírce vyskytoval ještě jednou, zřejmě se jednalo o starší portrét ve zlaceném rámu, velikosti 67×58 cm. Náš zájem by jistě vzbudilo i tablo s erby a autogram Friedricha Schillera ve zlaceném rámu 17×20 cm. Zbývá jen otázka, kde se tyto portréty nacházejí dnes a jaký byl jejich další poválečný osud.²⁷⁾

Dnes bychom nemohli minulost rodu rekonstruovat ze zachovaných opavských archiválií. K dispozici máme část Kamillovy korespondence a zejména tři alba fotografií, jež sám pořizoval a jejichž obsah se zdál rodině nepodstatný. Nejedná se totiž o rodinné fotografie, spíše jde o výsledek amatérské záliby ve fotografování. Alba zahrnují výsek ze soukromí autora v letech 1907–1912 a umožňují základní představu o jeho zájmech. Na mnohých se nám osobně představuje jako pětapadesátiletý muž se sklonem k otlosti, který prodělal 27. srpna 1908 srdeční záchvat a sám sebe označuje na snímcích, pečlivě popsaných

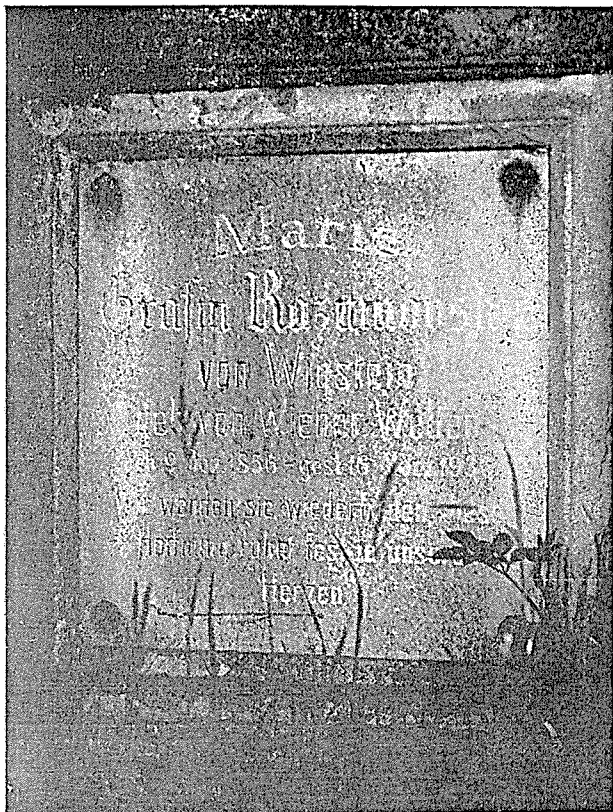
Obr. č. 7

úhledným rukopisem, latinským „ego“. Prohlídka alb dokládá životní styl aristokracie zanikajícího mocnářství. Od pohledů z oken ložnice v Životicích do zámeckého parku i z oken bytů a hotelů všech měst, která navštívil, přes záběry z tradičních honů zde najdeme celou řadu známých i méně známých míst. Můžeme volit mezi Altausee a zámek Waldenburgerm, kde byl návštěvou u kněžny Hohenlohe, Battaglii a Benátkami, uherskou pustou i Srbskem. Nabízí se nám pohled na vojenskou přehlídku c. k. armády ve Vídni, návštěva Helgolandu, písek mořských pláží i skály v Alpách. Nemůže chybět ani záběr kočovného cirkusu, když zavítal do Životic.

Však si také pana hraběte místní vašnostové považovali. Za jeho zásluhy mu obecní zastupitelstva Radkova, Melče i Dol. Životic udělila čestné občanství. Tyto jen na pohled idylické časy zakrátko přehlušilo válečné běsnění. Konečného rozuzlení, pro monarchii tuze nepříznivého, se už Kamillo (Konstantin Hugo Arthur Hipolyt Edgar) hr. Razumovský nedočkal, zemřel na životickém zámku 5. prosince 1917 a pochován byl na radkovském hřbitově, jemuž přisoudil tak důležité postavení v rodové historii.²⁸⁾

Na vdově spočinul úkol, aby zachovala ve změnách poměrech co možná nejvýhodněji nashromážděný majetek. Největší obavy způsobila pohrobkům Rakouska-Uherska chystaná pozemková reforma. Po konzolidaci poměrů v buržoazní republice se však ukázalo, že i v novém státě bude možno zachovat slušné žívobyti, i když zbavené pozlátka honosných titulů, řádů a dvorských hodností.

Do dvacátých let vstupovala rodina Razumovských s pozemkovým majetkem o celkové výměře 2846 ha, který byl ovšem rozdělen na tři díly. Vdova dědila

Obr. č. 8

díl statku Melč s Janskými Koupelemi i přičleněnými rustikálními nemovitostmi v katastru obcí St. Těchanovice, N. Těchanovice a Moravice o celkové výměře 219,7076 ha, byla s mladším synem Ondřejem spoluvlastnicí velkostatku Dolní Životice, čítajícího 607, 2695 ha, se starším synem Kamilem se podílela na největším rodinném majetku, velkostatku Horní Vikštejn-Melč s rozsahem 2019,0295 ha. Dne 8. března 1923 a znovu 16. dubna 1924 žádala Marie Razumovská Státní pozemkový úřad v Praze, aby byl její díl statku Melče ze zaboru vyloučen. Žádosti bylo vyhověno, neboť dědictví nedosahovalo zákonné výměry 150 ha zemědělské půdy či zákonné hranice 250 ha celkové plochy. Ani ztráty na obou dalších dílech nebyly velké, protože největší část zabírala lesní půda.²⁹⁾

Z manželství Kamilla a Marie se narodilo pět dětí, z nichž připomeneme dceru Alžbětu Rosu Annu Henrietu, provdanou 9. ledna 1919 v Dol. Životicích za Josefa Zessnera-Spitzenberga, majitele velkostatku Dobříčany u Žatce. Do dobříčanského zámku za dcerou a vnoučaty také paní Marie zřejmě často zajížděla a zde i 16. března 1936 zemřela. Pohřbena byla v Radkově jako poslední z této rodiny.³⁰⁾

Zatímco starší syn Kamillo se neoženil a nemá tedy pro další osudy rodu význam, mladší Ondřej Volfgang Ferdinand Emanuel si vyhlédl nevěstu z rodu, který na svou slávu a bohatství mohl již jen vzpomínat. Kateřina Nikolajevna, bývalá kněžna Sayn-Wittgensteinová, byla ruskou emigrantkou, jejíž rodiče našli po VŘSR útočiště v rumunské Bukovině. Již její prapraděd vstoupil roku 1762 do vojenských služeb carevny Alžběty II., největší válečnou slávou se však pokryl teprve jeho syn Petr Christianovič, generál polní maršál v napoleonských válkách. V nové vlasti se trvale

usadili a získali značný pozemkový majetek zejména na Ukrajině.³¹⁾

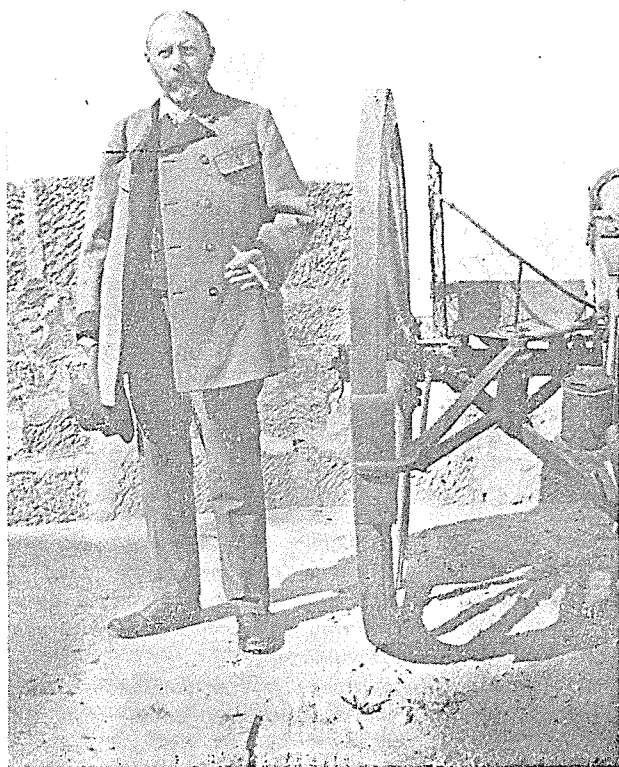
Došlo tak k zajímavému spojení dvou rodů, z nichž jeden se z Ruska vystěhoval, druhý původem německý se porušil. Životická paní na svůj ruský původ nezapomněla a učila své děti mluvit rusky i ve zcela novém a odlišném prostředí. Ale to už se nad republikou stahovaly fašistické mraky a mnichovským diktátem se i česká obec Dolní Životice stala součástí velkoněmecké říše.

Nelze nezpomenout na tragikomickou scénu z filmu „Okupace v 26 obrazech“, v níž pravoslavný pop, ruský emigrant, vítá příchod fašistů a místo vysvobození nalézá smrt. Jedinou jeho vinou byl ruský původ. Fanatický antisovětiismus fašistů dopadl i na Razumovské, jistě vzdáleně na hony sympatiím s komunisty. Dolní Životice se dostaly pod nucenou německou správu a bývalý majitel měl možnost přemýšlet o vrtkavosti osudu při lesních pracích.³²⁾ Na konci války se situace Razumovských ještě zhoršila a můžeme se jen domýšlet, čeho se více báli, zda rozkládající se německé moci, či příchodu Rudé armády. Jejich zmizení napovídá spíše druhé možnosti. Potomci Razumovských žijí pravděpodobně v NSR, kde se Ondřej Kamillo Mikuláš Leopold Viktor, povoláním novinář, ženil 17. května 1959 na zámku Lich s Dorotou kněžnou Solms-Hohensolms-Lich, narozenou 11. prosince 1935 tamtéž.³³⁾ Věřme však, že nepříjemnou lekcí německé důkladnosti pojali do rodinné tradice a paměti. Nebo snad zapomněli a patří k těm, kdož by se chtěli vrátit do staré vlasti? Těžko říci, kterou by si vybrali, když tu skutečnou již dávno dobrovolně opustili.

Jen radkovské náhrobky jsou připomínkou tohoto na osudy bohatého, leč zapomenutého rodu.

Vývod hr. Razumovských³⁴⁾

1. Marie Alžběta Olga Františka, n. Životice 9. 3. 1923
Marie Dorota Taťána, n. Životice 8. 6. 1925
Marie Olga Alžběta Kristina, n. Životice 6. 7. 1927
Ondřej Kamillo Mikuláš Leopold Viktor, n. Životice 15. 11. 1929, m. zámek Lich 17. 5. 1959, Dorota kn. Solms-Hohensolms-Lich, n. zámek Lich, Horní Hensensko, 11. 12. 1935
Leo Alexander Rudolf Kuno Josef, n. Životice 12. 11. 1931.
2. Ondřej Volfgang Ferdinand Emanuel hr. Razumovský, n. Melč 29. 1. 1892, nadporučík v záloze, m. Melč 21. 2. 1922
3. Kateřina Nikolajevna kn. zu Sayn-Wittgenstein, n. Starostice, Kyjevská gubernie, 14. 12. 1895
4. Kamillo Konstantin Hugo Arthur Hippolyt Edgar hr. Razumovský, n. Český Rudolec 21. 8. 1852, + Dol. Životice 5. 12. 1917
5. Marie Wiener v. Welten, n. Vídeň 9. 12. 1856, m. Leopoldsdorf 18. 9. 1882, + Dobříčany 16. 3. 1936
6. Nikolaj Nikolajevič kn. zu Sayn-Wittgenstein, n. Pavlovsk 11. 7. 1862, na Starostincích a Korževém Kutě (Kyjev), Bronici a Grigorovce (Podolí), carský ruský komoří a maršálek šlechty v okrese skvinském (Kyjev)
7. Marie Pavlovna Zubovová, n. Moskva 26. 2. 1861, m. Saburovo 25. 7. 1888
8. Léon hr. Razumovský, n. Petrohrad 14. 2. 1816, + Nizza 5. 2. 1868

Obr. č. 9

9. Rosa sv. paní v. Löwenstern, n. Gmünd ve Württembersku 3. 10. 1815, m. Vídeň 23. 6. 1835, + Melč 3. 6. 1889
10. Eduard Wiener v. Welten, n. Praha 1822, + Hietzing u Vídně 14. 10. 1886
11. Henrieta Goldschmidtová, n. Frankfurt nad Mohanem 8. 4. 1829, m. 18. 4. 1853, + Hietzing 2. 8. 1904
12. Nikolaj Petrovič kn. zu Sayn-Wittgenstein, n. Mitau 21. 3. 1812, + Carskoje Selo 10. 3. 1861, pán na Starostincích a Buchni (Kyjev), carský ruský plukovník, 1. sňatek 26. 4. 1836 Karolina Alžběta šl. Ivanovská, n. Bělaški (Kyjev) 7. 2. 1819, rozv. 1855, + Řím 10. 3. 1887, 2. sňatek
13. Marie Vasiljevna Michajlovová, n. Saratov na Donu 22. 3. 1830, m. Petrohrad 13. 1. 1857, + Kyjev 20. 11. 1884
14. NN
15. NN
16. Gregor (Grigorij) hr. Razumovský, n. Petrohrad 10. 11. 1758, + Český Rudolec 3. 6. 1838, 1. sňatek N. hr. v. Maltzan
17. Alžběta sv. paní Schenk v. Castell, n. 26. 8. 1785, + Petrohrad 29. 8. 1818
18. Vilém Karel Christian sv. p. v. Löwenstern, král. württenberský hejtman, +12. 2. 1851

Obr. č. 10

19. Kateřina v. Seethal, + 2. 10. 1854
20. Heřman Wiener, + Praha 11. 6. 1874
21. Terezie v. Lämél, + Praha 20. 4. 1870
22. Benjamin Goldschmidt, + Frankfurt n. Mohanem 6. 6. 1873
23. Jeanette Kann, + Frankfurt n. Mohanem 4. 3. 1848
24. Ludvík Adolf Petr [Petr Christianovič] kn. zu Sayn-Wittgenstein, n. Perejeslavl-Saljeski 6. 1. 1769, + Lvov 11. 6. 1843, ruský generál, polní maršál, knížecí stav Berlín 1. 5. 1834, pro Rusko potvrzen Petrohrad 28. 6. 1834, majitel statků Drujnošelje (Petrohrad) a Kamenka (Podolí), rytíř Řádu sv. Ondřeje
25. Antonie Stanislavovna Snarská z polské šlechtické rodiny, n. Lublin 22. 3. 1744, m. 27. 6. 1798, + Kamenka 27. 7. 1856, čestná dvorní dáma ruské carevny
- 26.—31. NN

Vývod sv. p. Zessnerů ze Spitzenbergu⁵⁵⁾

1. Josef Jindřich Kamillo, n. Dobříčany 29. 11. 1919 Karel Matyáš, n. Dobříčany 9. 1. 1921
2. Josef sv. p. Zessner ze Spitzenbergu, n. Dobříčany 10. 4. 1883
3. Alžběta Rosa Anna Henrietta hr. Razumovská, n. Hietzing 5. 10. 1886, m. Dol. Životice 9. 1. 1919
4. Jindřich sv. pán Zessner ze Spitzenbergu, n. Dobříčany 21. 6. 1839, + tamtéž 17. 3. 1922, majitel velkostatku Dobříčany u Žatce (729 ha)
5. Henriette hr. v. Nostitz-Rieneck, n. Vídeň 18. 3. 1846 m. Praha 31. 10. 1866, dáma Řádu Hvězdového kříže

6. a 7. viz č. 4. a 5. vývodu hr. Razumovských
8. Vincenc sv. p. Zessner ze Spitzenbergu, n. Želč 13. 12. 1799, + Praha 19. 12. 1879, c. k. komoří a pán na Dobříčanech a Brodčích
9. Terezie hr. v. Buquoy, n. Nové Hradky 20. 9. 1807, m. 27. 8. 1830, + Dobříčany 20. 12. 1869
10. Zikmund hr. v. Nostitz-Rieneck, n. 1815, + 1890
11. Henrietta v. Üchtritz, n. 1820, m. 1845
- 12.—15. viz č. 8.—11. vývodu hr. Razumovských
16. Vincenc Eusebius sv. p. Zessner ze Spitzenbergu, c. k. poručík, n. 3. 12. 1759, + 1. 2. 1830, poch. Praha P. M. Sněžná, od roku 1810 na Želči, roku 1803 na Černovicích, Markvarci a Chvalkově, od r. 1823 na Dobříčanech a Ličkově, spolu s Gregorem hr. Razumovským založili hutě Wölkingsthal, 1. sňatek 26. 6. 1791 Karolina sv. paní v. Steinsdorf, n. 11. 7. 1773, + 22. 1. 1795, bez dětí, 2. sňatek 26. 6. 1796 viz č. 17., 3. sňatek 7. 1. 1812 Terezie sv. paní Schön v. Schönau, n. 21. 9. 1786, + 31. 12. 1842
17. Marie Anna sv. paní v. Elmpt-Dammerscheidt, n. Praha 13. 10. 1781, + Praha 28. 6. 1811, poch. Praha trinitáři, dcera Filipa sv. p. a Karoliny sv. paní Schroefl v. Mannsberg
18. Jiří František Augustin hr. Buquoy, n. Brusel 7. 9. 1781, + Praha 19. 4. 1851, poch. Nové Hradky 26. 4. 1851, c. k. komoří, ekonom a matematik, majitel N. Hradů, Rožmberka, Nuslí a Vršovic
19. Marie Gabriela Terezie hr. v. Rottenhan, n. 16. 1. 1784, m. 15. 7. 1806, + Červ. Hrádek 21. 3. 1863
20. Jan Nepomuk hr. v. Nostitz-Rieneck, n. 24. 3. 1768, + 22. 10. 1840, c. k. komoří, tajný rada a polní maršál, majitel Trmic, Žernosek a Průhonic, 1. sňatek Žofie hr. Apraxinová, + 1802, 2. sňatek 1803
21. Antonie hr. Šliková, n. 1783, + 1831
22. NN
23. NN
- 24.—31. viz. č. 16—23 vývodu hr. rodu Razumovských

Poznámky:

- 1) Theodor Schön, Die Familie Razumovsky, Monatsblatt der kais. kön. heraldischen Gesellschaft „Adler“, Wien 1888, s. 138; Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser, Gotha 1870, s. 820—822 (dále jen Gotha G, 1870).
- 2) Schön, c. d., s. 138; Ottův slovník naučný, XXI., Praha 1904, s. 340 (dále jen OSN).
- 3) Riegrův Slovník naučný, VII., Praha 1868, s. 177 (dále jen RSN); Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch, IV. 11, Conrad Blažek, Der Adel von Oesterr. Schlesien, Nürnberg 1885, s. 73; Schön, c. d., s. 138; OSN, II., Praha 1889, s. 41, 42; OSN, XXI., c. d., s. 340; J. B. Rietstap, Armorial général, Tome II., Berlin 1934, s. 526; Josef Šusta, Dějiny lidstva, díl šestý, Bronzová skála moci státní 1650—1789, Praha 1939, s. 433.
- 4) OSN, II., c. d., s. 42; OSN XXIV., Praha 1905, s. 842; Dějiny lidstva, c. d., s. 425, 436.
- 5) Schön, c. d., s. 138; OSN, XXI., c. d., s. 340, kde uvedena rok 1742.
- 6) Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822; Schön, c. d., s. 138.
- 7) Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822, zde uvedeno, že přišla násilně o život; OSN, XXV., Praha 1906, s. 85.
- 8) Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822; Schön, c. d., s. 138; OSN, XXI., c. d., s. 340.
- 9) Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822; Schön, c. d., s. 138; OSN, XVII., Praha 1901, s. 1053.
- 10) Dějiny lidstva, c. d., s. 428.
- 11) Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822, zde nepřesně jmenována Alexejova manželka jako Barbora Scherarnetzoff; Schön, c. d., s. 138.
- 12) Constant v. Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, sv. 25, Wien 1873, s. 6—9;

- Frant. Brdlík, Průvodce po dějinách od nejstarších dob po skončení světové války, Praha 1926, s. 380; J. B. Rietstap, c. d., s. 526.
- 13) Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822; Schön, c. d., s. 138.
- 14) RSN, VII., c. d., s. 177; Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822; Blažek, c. d., s. 73; Schön, c. d., s. 138, podle náhrobku v Radkově se však narodil 10. 11. 1759; Gregor Wolny, Die Markgrafschaft Mähren, VI. Band, Iglauer Kreis und mährische Enklaven, Brünn 1842, s. 397; Vlastivěda moravská, II. Místopis, Jan Tiray, Slavonický okres, Brno 1926, s. 105, 223.
- 15) Wolny, c. d., s. 397; Tiray, c. d., s. 105, 223.
- 16) Schematismus für das Markgrathum Mähren und Herzogthum Schlesien auf das Jahr 1818, 1832, 1838, Brünn u. Olmütz [viz oddíl „Verzeichniss der sämtlichen Dominien“].
- 17) RSN, VII., c. d., s. 177; Wolny, c. d., s. 397, zde však datum úmrtí 19. srpna t. r.
- 18) Tiray, c. d., s. 223; viz fotografie náhrobku z Radkova. Matrika zemřelých ani pamětní kniha fary v Radkově z tohoto období v SOA a OA Opava nejsou.
- 19) Gotha G, 1870, c. d., s. 819—822; Schön, c. d., s. 139; Tiray, c. d., s. 223; Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, I. Jižní Morava, Praha 1981, s. 85.
- 20) Gothaischer genealogischer Hef-Kalender auf das Jahr 1825, Gotha, s. 3, 4; OSN, II., Praha 1889, s. 774; OSN, XXII., Praha 1904, s. 672; Almanach de Gotha, Annuaire généalogique et statistique, Gotha 1944, s. 40, 46, 48, 49, 88, 114, 532; Schön, c. d., s. 139.
- 21) Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser, Gotha 1872, s. 644; Gotha 1877, s. 710, 711; Schön, c. d., s. 139; Blažek, c. d., s. 73.
- 22) Gotha G, 1872, c. d., s. 644; Blažek, c. d., s. 73; Genealogisches Taschenbuch der adeligen Häuser Österreichs 1910/11, Vierter Jahrgang, Wien, Redigiert von Dr. H. W. Höflinger, s. 558, 559; Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser, Gotha 1941, s. 381.
- 23) Blažek, c. d., s. 73; Neuester Schematismus der Herrschaften, Güter und Zuckerfabriken in Mähren und Schlesien, Brünn 1896, s. 294, 326; OSN, XXVII., Praha 1907, s. 868, 869; OSN, XVII., Praha 1901, s. 61; OSN, XXVI., Praha 1907, s. 686; Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. Severní Morava, Praha 1983, s. 65, 276.
- 24) SOA Opava, fond Velkostatek Horní Víkštejn — Melč, inv. č. 16; viz pamětní deska v přední kostele sv. Antonína v Melči s nápisem: „Erbaut/durch das Wohlwollen/ des Hochgeborenen Herrn /Camillo Graf Razumovsky/ und Frau /Marie Gräfin Razumovsky /in den Jahren 1889 und 1890/ nach den Plänen /des Ingenieurs und Baumeister/ August Bartel /und seines Gehelfen Architekten/ Josef M. Olbrich /fecit 21. September 1890.“; údaje o zvonu v kostele v Dol. Živicích laskavě poskytl Pavel Šrámek, pracovník SOA Opava.
- 25) SOA Opava, fond Velkostatek Horní Víkštejn — Melč, inv. č. 41, kde uložen dopis s hlavičkou Zemského musea v Opavě ze dne 25. 9. 1937, podrobně se zmiňující o stavu prací i objevu zbytku nápisu na hradní zdi. Inventář zámku Horní Víkštejn pořízený v roce 1945.
- 26) Gotha G, 1941, c. d., s. 381.
- 27) Inventář zámku Horní Víkštejn pořízený v roce 1945.
- 28) SOA Opava, fond Velkostatek Horní Víkštejn-Melč, inv. č. 37, 38, 39; Gotha G, 1941, c. d., s. 381.
- 29) SOA Opava, fond Velkostatek Horní Víkštejn-Melč, inv. č. 40, kde dopis Státního pozemkového úřadu v Praze pod č. j. 24-II/3 ze dne 10. října 1924 paní Marii Razumovské, majitelce velkostatku v Dolních Živicích u Opavy ve věci Víkštejn-Melč-Razumovský, Vyloučení ze zaboru.
- 30) SOA Opava, Pozůstalost ing. Josefa Nirtla, inv. č. 54, heslo Razumowsky; Gotha G, 1941, c. d., s. 381; Gothaisches genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser, Gotha 1923, s. 715, 716 (dále jen Gotha F); Höflinger, Genealogisches Taschenbuch, c. d., s. 558, 559.

- 31) Gothaischer genealogischer Hof-Kalender auf das Jahr 1923, s. 549—559, konkrétně s. 551, 552 (dále jen Gotha H).
- 32) Použito vzpomínky Josefa Škrobánka, konzervátora SOA Opava.
- 33) Genealogisches Handbuch der Fürstlichen Häuser, Bd. X, Limburg a. d. Lahn 1978.
- 34) Gotha H, 1923, c. d., s. 549—559; Almanach de Gotha, 1944, c. d., s. 289; Wurzbach, c. d., sv. 29, Wien 1875, s. 4, 5. Zessnerové byli se Sayn-Wittgensteiny rovněž spřízněni. Bratrem Christiana Ludvíka Kazimíra hr. Sayn-Wittgensteina (1725—1797) byl Jiří Arnošt, nar. 22. 9. 1735, + Paříž 2. 9. 1792, sezdán v květnu 1775 s Carolou Josefou de Kempfer, nar. 15. 7. 1755, + ?. Jejich syn Ludvík, nar. 10. 4. 1784, + 7. 7. 1837 Drážďany, sezdán 31. 12. 1831 s Paulinou hr. v. Degenfeld-Schönburg, nar. 4. 7. 1803, + Drážďany 18. 12. 1861. Syn Friedrich Arnošt, nar. zámek Sannerz 5. 6. 1837, + Meran 16. 4. 1915, hudební skladatel, 1. snátek zámek Dobříčany 6. 6. 1861 s Terezií sv. paní Zessnerovou ze Spitzenbergu, nar. 9. 1. 1841, + Št. Hradec 1. 6. 1887. Byla to sestra Jindřicha (viz č. 4 vývodu Zessnerů).
- 35) Gotha F, 1923, s. 715, 716; SÚA Praha, genealogická sbírka Jana Václava hr. Dobřenského z Dobřenic, č. 1293, Zessner; OSN, XVIII., Praha 1902, s. 435—

437; Franz Josef Häussler, Ahnentafeln und Stammbäume, Troppau 1929, Die 16 Ahnen des Karl Georg de Longueval Grafen v. Buquoy.

Fotografie:

1. Ex libris Razumovských, zhotovené pravděpodobně pro Kamilla. (Reprofoto M. Pavlů).
2. Portrét Kirila Razumovského z roku 1766. (Reprofoto B. Mandrllová).
3. Hrobka Razumovských na hřbitově v Radkově u Vítkova. (Foto K. Hrbáček).
4. Náhrobní deska Gregora Razumovského a Alžběty, rozené sv. p. Schenk v. Castell (Foto K. Hrbáček).
5. Náhrobní deska Léona Razumovského. (Foto K. Hrbáček).
6. Náhrobní deska Rosy Razumovské, rozené sv. p. von Löwenstern. (Foto Karel Hrbáček).
7. Náhrobní deska Kamilla Razumovského. (Foto K. Hrbáček).
8. Náhrobní deska Marie Razumovské. (Foto K. Hrbáček).
9. Kamillo Razumovský v roce 1907. (Původní foto).
10. Erb Razumovských na zámku v Melči. (Foto K. Hrbáček).

Lib:don Pauline

Heralдика a medicína

Určitého vztahu některých partií medicíny k heraldice si nedávno povšiml akademik Prokop Málek a částečně zveřejnil ve své knize roku 1982. Připouští, že určité transplantace mohou prý nacházet svůj symbol v heraldice, nadpřirozené figury mohou být vkresleny do profesionálně zhotoveného znaku. Rozeznává příklady a symboly z amputací a transplantací chirurgie a my přidáváme též jiná medikoheraldická znamení, která se na znacích objevují. Hledíme-li na tato znamení zrakem medicíny, mohou skutečně v některých případech navodit určitý chirurgický výkon, zásah, avšak z hlediska heraldiky nejde ani tak o reálnou podstatu věci, jako spíše o událost, čin, příběh, který se zakódoval ve znaku a připomíná některou rodovou nebo městskou pověst s uvedením, jak došlo k zobrazení v erbu. Tyto pověsti jsou většinou výplodem 16. století, avšak jsou i starší, např. z Kroniky boleslavské; často se opírají o myšlenky a fikce z Paprockého Diadochu a Zrcadla a ty opět z polské heraldiky, zčásti jsou zcela vymyšleny. Pro ujasněnost citujme alespoň základní smysl a význam termínů, s nimiž zacházíme. Tak amputace značí urážnutí, odnětí části těla lidského nebo zvířecího, transplantace pak přenesení ústrojí nebo tkáně opět lidské nebo zvířecí na jiné místo. Monstra patří v heraldice mezi obecné nadpřirozené figury a souhrně do skupiny oblud a nestvůr.

Leč, podíváme se na některé případy z české heraldiky vztahující se k uvedenému tématu.

Ve známé pověsti o Pešíkovi z Komárova máme pěkný příklad bojové, válečné amputace. Zaznamenal ji Paprocký v Diadochu (1602), leč Sedláček připouští, že ani tato není reálná, spíše domnělá. Svým obsahem

a amputační metodou je však jistě zajímavá. Paprocký líčí příběh o zajetí knížete Čechů a jeho zbrojnoše Pešíka, kteří byli k sobě připoutáni a týž Pešík si určil nohu, aby svému pánu z vězení pomohl. Tuto událost zaznamenal více méně již beletristicky Adolf Wenig tak, že barvíř, který se k oběma uvězněným vylomeným okénkem do vězení dostal, provedl tento diviseční výkon: „nožem ostrým a mečem svým nohu odědil, podchytil žíly, z nichž krev crčkem se hnala, zastavil šťastně krvácení a ránu obvázal“. Pešík dostal horečku a zimnici a teprve třetího dne strážce vězňů Pešíka k pánu toho hradu přivedl. Ten udiven odvahou zbrojnošovou dal ho dále léčit. Noha se zacelila tak, že po nějakém čase mohl Pešík o berli chodit. V odměnu za věrné služby dal kníže Pešíkovi do erbu znamení uťaté obrněné nohy v červeném poli.

Jinak o dalších obrněných údech, ať to již byly ruce, paže nebo nohy, které se vyskytují ve znacích co znamení, nelze říci, že by šlo vždy o amputaci. Spíše jde o válečná znamení nebo součást rytířského odění. Jen u Martického z Rabštejna popisuje Král znamení tří useknutých noh s ostruhami špičkami do rohu štítu srovnaných. Třínožka cechu ševcovského je spíše dekorační znamení.

Jiná amputace, a to lidské hlavy, se týká znamení v městských znacích Davle, Teplic a Kácova nad Sázavou. Jde o uťatou hlavu sv. Jana Křtitele vyžádanou na přání židovské princezny Salome na králi Herodesovi. U Davle je toto znamení od ostrovské vrchnosti, jejíž klášter byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli. U Teplic jde o přenesení hlavy Janovy jako patrona zdejšího kláš-

terního chrámu na městský znak. U Kácova důvod zobrazení znamení chybí.

Podobně je tomu i u uťatých hlav Turků nebo mouřenínů, jimiž se prezentují četné znaky naše i cizí jako vzpomínky na turecké vojny nebo daleké cesty s cizokrajným obyvatelstvem, např. hlava mouřenínova u německého rodu Möringů nebo Turkova hlava hrabat ze Šporku, Hejdů z Lovčic, ze Schwarzenberka aj. U rodu z Kuřího je zobrazen mouřenín bezruký.

Máme ovšem řadu erbovních znamení, která se více méně s amputační nebo transplantací teorií neztotožňují, nicméně i ony jsou dokladem určitých patologických změn na těle vyvolaných vzpomínkou na války, lovy a události. Tak např. je to u Grylů z Grylova dýka vražená do srdce, srdce šípem prostřelené u Zástupů z Křížkovic, ruka dýkou probodnutá u Vojenských z Vojenic i dalších. K jakýmsi moritátům snad směřuje erb Trnovanských z Ořešán se znamením ruky svírající meč na němž je nabodnuta lidská hlava anebo umřelí hlava s přiloženými hnáty u rodu Lamotte z Frintropu, vojenské rodiny přistěhovavší se k nám v 17. století. Transplantace Midasových oslíků uší k hlavě patří už v heraldice do skupiny monster a jde tu o bájeslovného fryžského krále s darem proměňovat dotekem všechno ve zlato.

To však již jsme u animální části medikoheraldiky, značně rozsáhlé, kde se objevují jak transplantace, tak amputace. Z těchto nejznámějších, leč u nás nepřicházejících ve znacích, jsou alerion, orlice bez zobáku a nohou, a merleta, kos bez nohou a zobáku. Avšak i u nás nalezneme podobný příklad amputace. Slezský rod Geraltovský z Geraltovic má erb tzv. Sašor, tj. orlici rozkřídlenou a červenou, avšak bez hlavy, místo ní je hvězda.

V této části zvířecích znamení se vyskytuje jako pars pro toto zhusta jen některý díl zvířecího těla a nelze říci, že tu jde o jasnou amputaci. Tak např. jde o medvědí tlapu ve znaku Liblinského z Blatna, Kropáčka z Dřevíče, Habarta z Hartenberku, známou hlavu zubra u Buziců, Pernštejnů a odnoží, orlí hlavu s krkem u Osečné, hlavu daňky u Třilického z Turova a další zvířata. Často je tu znázorněna část těla poraněná zbraní. Tak je to např. známý oštěpem probodnutý medvěd Jana Jesení, medvěd s tlapou prostřelenou šípem u Albína z Bílé Hory a Markolta z Tedražic, medvěd s uťatou a krvácející tlapou u Zimy z Novosedla, dále zubr skrze nozdry šípem prostřelený u Materny z Květnice, jelen probodený krvácejícím mečem u Jenčíka z Ježova, jelen s hrdlem šípem prostřeleným u Holého z Javořic, srnec dýkou probodeného u Jeníka

z Bratřic, čápa s prostřeleným hrdlem u Čápa z Radonic, rybu šípem prostřelenou u Albína z Helfenburku a další. Velmi názorným příkladem bezděčné amputace je znamení půlkoně ve znaku Pardubic, Hlinska, u Malovců aj. Pochází z pověsti o bojích Čechů u Milána z roku 1158 za časů bohatýrského českého krále Vladislava II. Vyznává situaci, že když se bojovníci dostali do města a nabrali kořist, tehdy branný přefal provaz, na němž visela v bráně těžká mříž. Zasáhla koně Ješka, syna Kolouchova a v půli jej přefala. Ten však nebojácně se zvedl ze země, celou přední půli koně i se sedlem naložil na záda a pospíchal do tábora spolu bojovníků. Na památku této příhody dostal do červeného štítu polovinu bílého koně.

Avšak to jsme již u transplantovaných monster připomínaných v bájesloví a svým vzezřením s oblibou volených do znaků. Již např. druhá oháňka českého lva při polepšení znaku je příkladem monstrózní chirurgie právě tak jako dvouhlavý rakouský orl. Kombinací dvouocasého lva a těla medvěda honosí se erb města Žebráku. Také Cerhovice mají ve znaku přirozené zvíře, jehož přední polovina je jelen s parohy, zadní je medvěd s mohutnými tlapami. Česká Třebová má ve znaku kohouta s lidskou vousatou hlavou a kloboukem. Ještě více příkladů nalezneme u znakových znamení mytologických, složených ze dvou i více jedinců různého druhu. Z řecké mytologie je to např. kentaur, napůl muž, napůl kůň, nebo chiméra mající zřetelně podobu lva, uprostřed divoké kozy a ze zadu hada, anebo sfinga se ženskou hlavou, lvím tělem a ptačími křídly. Chiméra byla symbolem klamných představ, vídiny, čehosi nereálného, nerozluštitelného. Sfinx je v přeneseném smyslu těžká, ale řešitelná hádanka. Zde již přecházíme do transplantované anatomické heraldiky, v níž hraje přední roli symbolika, zhusta prezentovaná jako děs, hrůza, zastrašení protivníka v boji. Patří sem medusa, hlava Geryonova, harpyje, meluzina, ale i různé mořské obludy i vybájení jednorožci, gryfové, draci, bazilišci, saně, tritoni a další. Avšak tato kapitola patří již do heraldické skupiny monster, oblud a nestvůr.

Použitá literatura:

Král z Dobré Vody, Vojtěch: Heraldika. Praha 1900.
Málek, Prokop: Sondy pod povrch lékařské vědy. Praha 1982.
Sedláček, August: Historické pověsti lidu českého. 4. vyd. Praha 1972.
Wenig, Adolf: Bohatýrské zvěsti. Praha 1923.

Miroslav Pavlík

K heraldice baronů z Minkvieburku

Prvotním erbem v Čechách žijících příslušníků lužických Minkviců byly tři pravé boční klíny. Tato krásná heroltská figura zdobila mimo jiné i erby Vchynských v Čechách, Tetourů na Moravě či rodu Bátorů

na Slovensku. Erb Minkviců se od nich lišil především barvami a klenotem.

A. Sedláček udává, že klíny byly stříbrné v černém poli, klenotem byla stříbrná a červeně čtvrcená koule,

Zlomek kachle z hradu Lukova s erby Jana Fridricha II. Minkvice a Marie Alžběty Pražmové z Bílkova z 2. pol. 17. století. (Foto autor).

po obvodu postrkaná pěti střídavě bílými a černými pštrosími pery; přikryvadla byla červenobílá a černobílá.¹⁾ Shodný popis mají také H. v. Kadich a C. Blažek, až na přehozené barvy polí čtvrcené koule v klenotu, podobný má Meraviglia.²⁾ Tato podoba rodového erbu byla sice nejužívanější, vyskytují se však drobné odchylky nepodstatného významu (viz už zmíněná záměna barev u klenotu).

Změnám podléhala zejména poloha klínů ve štítě (podobně jako u Vchynských či Tetourů). I když tyto odchylky vznikly zřejmě vinou kovo-rytců pečetidel, nikdo si s tím hlavu nelámá a chybně rytým pečetidlem se pečetilo dál. Nelze vyloučit, že už záhy — alespoň v některých případech — došlo k přeměně původních klínů ve vlčí zuby, a to ze stejných důvodů, které uvádí J. Novák k erbu rodu Amade, Bátorí aj.³⁾ Dochovaný heraldický materiál svědčí však o větší oblibě heroltské figury.

Odchylky se týkají i klenotu. Například koule v klenotu erbu, začleněného do erbovního vývodu na náhrobníku Abrahama Bocka (+ 1615; Valtířov v Čechách), je postrkána pouze třemi pery, jinak se erb v zásadě shoduje s popisem A. Sedláčka. Snad některému cizímu příslušníku minkvicovského rodu (označeno však jménem Hans Helmbhart!) patří erb malovaný r. 1614.⁴⁾ Klenotem je tu vysoký bíločerně polcený klobouk, ukončený nahoře známou koulí s pery, avšak o podstatně menším průměru. Dělá dojem pestře zbarveného knoflí-

ku — je čtvrcena jednou kosmou a jednou šikmou čarou a uprostřed navíc rozdělena ještě menším kruhem, takže barvy (bílá a červená) jsou rozloženy šachovitě. Pera po obvodu jsou střídavě černá a bílá. Zajímavý je tu i štít, pole je lomenými čarami rozděleno na dvě stejné poloviny, pravá strana je bílá, levá černá. Přikryvadla jsou černobílá.

Odlišný popis původního minkvicovského erbu najdeme u V. Krále a J. Pilnáčka, zejména Pilnáčkův popis však nebudí mnoho důvěry. Zatímco Král má stříbrné vlčí zuby v černém poli a v klenotu bíločernou šachovnici postrkanou šesti černými a bílými pery, Pilnáček uvádí červený štít s černými levými bočními klíny.⁵⁾

V r. 1586 (16. 5.) povýšil císař Rudolf II. do českého panského stavu bratry Kašpara a Ehrenfrieda z Minkvic, povolil jim užívat přídomku „z Minkvicburku“ a zároveň jim polepšil jejich dosavadní erb. Tento erb byl 10. 10. 1646 převeden na jejich příbuzné, bratry Jana Fridricha a Jana Kryštofa Minkvice, barony z Minkvicburku.⁶⁾ Jejich otec Jan Fridrich, apelační rada (1613—28) a majitel domu v Praze,⁷⁾ se stal zakladatelem moravské větve Minkvicburků, kteří vymřeli po meči baronem Otou Minkvicburkem v r. 1842.⁸⁾

Polepšený erb, který r. 1646 získali i moravští Minkvicburkové, popisujeme takto — jde o čtvrcený štít s rodovým erbem ve středním štítku (viz úvodní popis A. Sedláčka); 1. a 4. pole je zlaté se vztyčeným modrým

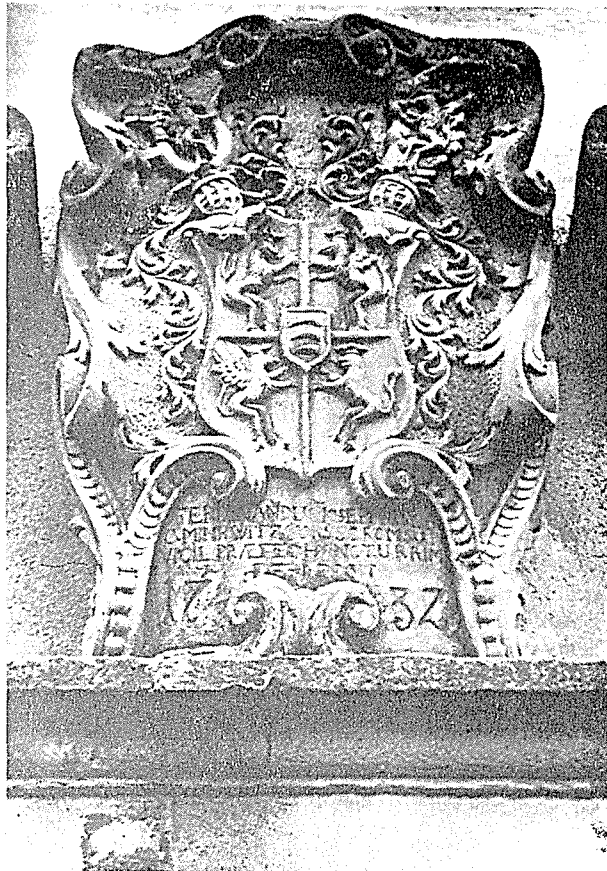
*Kašpara Viléma Minkvice
vítěz v bitvě u Prostějova
roku 1595*

Erb Kašpara Viléma Minkvice z Minkvicburku, z neufčeného památníku, 1595. (Foto B. Mandřová)

koruncvaným gryfem, 2. a 3. pole je modré se vztyčeným zlatým korunovaným lvem, všechny figury jsou obráceny ke střední linii. Na štít jsou postaveny dvě korunované turnajské přílby s klenoty. Vpravo je vztyčený modrý koruncvaný a vlevo hledící gryf mezi dvěma černostříbrně a stříbrnočerně dělenými buvolími rohy; gryf nese na hlavě čtvrcenou kouli s pery (viz klenot rodového erbu). Vlevo je vztyčený zlatý korunovaný a vpravo hledící lev, za ním složená černá orlí křídla, posypaná stříbrnými srdíčky. Přikryvadla jsou černostříbrná a modrozlatá.

Už dobové památky — ať už jsou jimi malované erby, erby tesané do kamene, či ryté do kovu pečetidel — ukazují na rozdílnost v provedení. Tato nejednotnost poznamenala i pozdější vyobrazení minkvicburského erbu zejména v pracích autorů znakových kompendií mladšího data.⁹⁾ Při studiu heraldicko-sfragistického materiálu (konkrétně se vztahujícího k osobám Kašpara Viléma M.,¹⁰⁾ Jana Fridricha II. M., Ferdinanda Josefa M., Oty Antonína M., Jana Fridricha III. M., Jana Adama M., Františka Karla M., Rudolfa Matyáše M. a Anny Marie M.¹¹⁾ upoutá naši pozornost nejdříve figura rodového erbu ve středním štítku čtvrceného minkvicburského štítu.

Objevují se tu střídavě vlčí zuby i klíny, ve většině případů vycházející z pravé strany štítu, jindy jsou položeny opačně. Zde rovněž platí, že odchylky v poloze erbovní figury nutno přičíst na vrub kovorytci, který ji opomněl vyřtít v negativu. Nesprávně ryté pečetidlo, respektive už hotová pečeť pak jistě v mnoha

Erb Ferdinanda Minkvice na kostele v Jaseně, 1732 (Foto autor)

případech posloužila kameníkovi či malíři erbů coby předloha, a tak se chyba dále opakovala.

Větší pozornost zasluhují ty erby, kde figurou středního štítku jsou vlčí zuby, už ryze naturalisticky ztvárněné. Tvarem se sice přibližují podobně pojatým figurám erbů některých slovenských rodin, jsou však na štít volně položeny a chybí jim pro ně tolik charakteristické čelisti.¹²⁾ Podotkněme ještě, že na jednom z těchto erbů jsou zuby zahnutý nahoru (erb barona Jana Fridricha II. M. z Minkvicburku na zlomku kachle z hradu Lukova na Gottwaldovsku — asi 50.—70. léta 17. století), u druhého jsou zahnutý dolů (erb barona Ferdinanda Josefa M. z Minkvicburku na portále kostela v Jaseně na Gottwaldovsku z r. 1732).

Velmi častým jevem jsou záměny figur v jednotlivých polích čtvrceného štítu — namísto gryfa najdeme někdy v 1. a 4. poli lva a naopak. Že i v tomto případě jde o chybu kovorytce, znásobenou pak ještě kameníkem či malířem, netřeba zdůrazňovat. Příkladem může být malovaný erb barona Oty Antonína v erbovním sále bývalého kapitulního děkanství v Olomouci,¹³⁾ nebo již zmíněný erb barona Ferdinanda Josefa v Jaseně. Také erb barona Kašpara Viléma (1596) má figury v polích přehozeny, zatímco na starší kresbě erbu (1590) jsou umístěny správně.

Mnohdy docházelo k prohození barev čtvrcené koule usazené na gryfově hlavě a také obvyklá tři bílá a dvě černá pera postrkaná po jejím obvodu byla někdy zvětšiny černá. Jindy jich napočítáme šest, příkladem může být vysoký chochol složený střídavě ze třech černých

a třech bílých per v klenotu erbu již jmenovaného Kašpara Viléma z Minkvicburku (1590). Rovněž buvolí rohy na místě pravého klenotu jsou někdy zbarveny opačně, než je výše uvedeno, na místě levého klenotu chybívá zadní křídlo (obojí změny vidíme například opět na erbu Kašpara Viléma z roku 1596). Na příliš malých sekretech budeme marně hledat srdíčka, jimiž má být posypáno svrchní křídlo; u pravého klenotu se některým rytcům nepodařilo umístit kouli s pery na gryfovou hlavu a tak ji vynechali.¹⁴⁾

Tím výčet všech odchylek končí, pro úplnost je však nutno se zmínit ještě o přikryvadlech, která často září namísto dvěma, hned všemi čtyřmi barvami štítu najednou — jsou tedy po obou stranách malována černostříbrně a modrozlatě.¹⁵⁾

Je zřejmé, že někteří členové rodu připojovali k erbu i štítonoše, dva vztyčené (asi zlaté) lvy. Dokladem toho je pečeť s aliančními erby Révay-Minkvicburk z roku 1767, kterou pečeti Anna Marie z Minkvicburku, dcera Rudolfa Matyáše a Marie Emerencie Otislavové z Kopenic, provdaná hr. Révay. Je poněkud kuriózní, že na pečeti je pouze jeden ze štítonošů, druhý lev chybí. Rytce pečetidla se totiž s nedostatkem místa pro poměrně rozměrnou kompozici aliančních erbů vyrovnal tak, že jednoho z nich prostě vynechal.

Poznámky:

- 1) A. Sedláček, Českomoravská heraldika, II, Praha 1925, s. 533.
- 2) H. v. Kadich—C. Blažek, Der Mährische Adel, Nürnberg 1899, tab. 63; K. Blažek, Der Adel von Oester. Schlesien, Nürnberg 1885, tab. 25; R. J. v. Meraviglia-Crivelli, Der Böhmische Adel, Nürnberg 1886, tab. 108.
- 3) J. Novák, Rodové erby na Slovensku I, Martin 1930, s. 44, 56, 264; vlčí zuby jako původní figuru uvádí V. Král a R. J. v. Meraviglia-Crivelli.
- 4) SOA Opava, prac. Janovice, Vs Veselíčko, erbovní sbírka K. A. Fernbergera, rkp. 1007.
- 5) V. Král z Dobré Vody, Heraldika, Praha 1900, s. 327; J. Pilnáček, Staromoravští rodové, 2. vyd., Brno 1972, s. 517.
- 6) A. Král von Dobrá Voda, Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien, Prag 1904, s. 163; E. H. Kneschle, Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, Band VI., Leipzig 1930, s. 300.
- 7) Ottův slovník naučný, díl XVII., s. 392, heslo Minkvic z Minkvic.
- 8) Z. Pokluda, Zámek a statek Klečůvka za feudalismu, Gottwaldovsko od minulosti k současnosti, sv. 3, sborník OA Gottwaldov 1981, gen. tab. 9C, s. 220. Zde také podrobně o Minkvicburcích na Lukově a Klečůvce.
- 9) Srov. Kadich, Blažek, Meraviglia, c. d.; totéž v díle: Das Grosse und vollständige anfangs Siebmacherische (hermacher Fürstliche und Helmerische) nun aber Weigelische Wappenbuch, I-II, Nürnberg 1734, část 1, tab. 27; lépe erby Minkvicburků ve sbírce Cerroniho — SOA Brno, G 12, č. 41, f. 41.
- 10) Strahovská knihovna v Praze, památník Josefa Lidla z Myslova z konce 16. století, sign. AD VII/81, s. 180, kresba z r. 1596; SOA Opava, prac. Janovice, Vs Veselíčko, erbovní sbírka K. A. Fernbergera, rkp. 1007, kresba z r. 1595.
- 11) K pečetím: SOA Brno, G 7 — Listiny zemského soudu, sign. ZSI, č. 51 (Jan Fridrich III. a Jan Adam z Minkvicburku, 1687), č. 70 (František Karel z Minkvicburku, 1741); G 6 — Listiny vrchního zemského soudu, sign. 114bb, č. 324 (erbem Rudolfa Matyáše z Minkvicburku pečeti manželka Marie Emerencie Otislavová z Kopenic, 1777), sign. 114h, č. 304 (Anna Marie z Minkvicburku, provd. hr. Révay, 1767).
- 12) Srov. J. Novák, c. d., s. 44, 56, 264.
- 13) Fotografie tohoto erbu byla otištěna ve 3. svazku sborníku Gottwaldovsko od minulosti k současnosti, s. 225.
- 14) Oba nedostatky vykazuje např. pečeť Františka Karla z Minkvicburku z r. 1741.
- 15) Meraviglia, c. d., tab. 108; totéž erb Kašpara Viléma z M., 1596.

Do Vaší knihovny

Gert Oswald: Lexikon der Heraldik. Leipzig, VEB Bibliographisches Institut 1984, 478 s.

Každý tuzemský zájemce o heraldiku, který si tuto publikaci za 165 Kčs zakoupil v prázdninových měsících v Zahraniční literatuře, jistě po jejím zbežném prohlédnutí pocítí radost i lítost současně. Radost ze získání užitečné a po všech stránkách vzorně připravené příručky, lítost nad skutečností, že se u nás dosud nic podobného v takovém rozsahu a provedení vydat nepodařilo a zřejmě ještě delší dobu nepodaří.

Abecedně řazená hesla, jichž je kolem 4000, srozumitelně přibližují základní pojmy z heraldické terminologie, znakového práva, s nimi úzce související termíny z obecné historie, pomocných věd historických, dějin umění, ikonografie, vexilologie aj. Opomenuta nebyla ani jména významných heraldiků, i když ta jsou zde většinou omezena jen na německy mluvící země. Až přehnaně působí

uvádění hesel ze znaků jednotlivých států a mnohdy i historických zemí celého světa. Publikace je přímo vyplněna ilustračními kresbami (zvláště u terminologických hesel) a barevnými reprodukcemi znaků z nejrůznějších erbovníků a starších heraldických prací. K řadě hesel je připojen přehled nejdůležitější literatury. Rychlou orientaci díky množství odkazových hesel usnadňuje navíc jmenný a místní rejstřík v závěru díla.

Dlouhodobější užívání jistě vynese na povrch také nedostatky, jimž se nevyhne žádná takto široce koncipovaná slovníková příručka. Český čtenář bude například marně hledat samostatné heslo vyhrazené české heraldice, ačkoliv jinak autor věnoval hodně prostoru specifickým otázkám heraldické tvorby jednotlivých národů a států. Nicméně se v každém případě jedná o publikaci, která by neměla chybět v knihovně žádného heraldika.

—km—

Zdenko G. Alexy: Ex libris armales 1983. Curriculis vitae adnexis contemporaneorum de arte et scientia armorum bene meritorum. Tomus primus. Vindobonae, Böhlau 1984, 166 s.

Obsah anotované publikace, jejímž autorem je československý heraldik, lze nejlépe charakterizovat volným překladem podtitulu — Kdo je kdo v současné světové heraldice a jeho ex libris. Každé osobě je v této práci vyhrazena dvoustrana. Textová část obsahuje základní biografické informace — jméno, tituly, řady a vyznamenání, studia a zaměstnání, členství v heraldických společnostech, obory heraldického zájmu, stručný výčet významějších publikovaných prací, popis užívaného ex libris včetně udání jména autora a doby vzniku, adresa. Na protější straně je pak vlepeno originální ex libris příslušného heraldika, ať již jím běžně užívaného, nebo vytvořeného speciálně pro tuto publikaci. Celkem zahrnuje práce údaje o 72 v době přípravy do tisku žijících heraldicích z více než 20 ze-

mí celého světa. Z osob působících v Československu nebo alespoň v minulosti český píšíci zde nalezneme K. Lišku, J. Loudu, J. Nováka, Z. M. Zengera, A. F. J. Karlovského, K. Schwarzenberga a autora. Publikace obsahuje francouzský, anglický a německý úvod, texty u jednotlivých osob jsou psány v jim nejbližším světovém jazyce, tedy německy, anglicky, francouzsky, španělsky. Reprezentativnost tohoto díla podtrhuje velmi kvalitní provedení tisku jak textu, tak jednotlivých barevných i černobílých ex libris a užití zvláště upraveného papíru, který umožňuje vlepění ex libris, aniž by utrpěla vazba knihy. Negativním výsledkem tohoto přístupu k tvorbě publikace je však skutečnost, že práce vyšla pouze v nákladě 500 číslovaných a autorem podepsaných výtisků. Dalších 500 kusů bylo vydáno bez originálních ex libris, pouze s jejich přetisky. Je otázkou, zda by nestálo za úvahu vydat obdobný biografický slovník heraldiků v podstatně větším nákladu a bez ex libris, což by jistě snížilo vysokou cenu a možná i umožnilo dovoz prostřednictvím podniku Zahraňní literatury.

Poněvadž omezený prostor nedovolil autorovi zařadit více biografií heraldiků a jejich ex libris (anotovaný svazek je v podstatě omezen na osoby narozené před rokem 1933), hodlá v následujících letech vydat ještě dva svazky. Podle již rozesílaných nabídkových letáků bude druhý svazek — Ex libris armales 1984 — obsahovat dalších 72 jmen a ex libris, mezi nimi např. i J. Hanáčka a P. R. Pokorného.

— km —

Edmund Kopicki: Katalog podstawowych typów monet i banknotów Polski oraz ziem historycznie z Polską związanych. Tom I., Cześć 2., Warszawa 1975; Tom VIII., Cześć 2., Warszawa 1983.

Stále ještě nedokončená edice základních typů mincí a papírových platidel Polska a zemí s ním historicky sblíženým je monumentální a záslužnou prací, vycházející již přes

deset let a zasluhující uznání nad tím, co dokáže systematická práce jednoho člověka. Slezska a slezského mincování se dotýká druhá část prvního dílu (do konce 15. století) a obě části dílu osmého, v nichž v prvním jsou podány soupisy, popisy a obrazová vyobrazení mincí Dolního Slezska a v druhém pak totéž z Horního Slezska. Kopicki svým katalogem prakticky antikvuje edici slezských mincí a medailí od Fr. Friedensburga a H. Seger, kterou v mnoha směrech překonává. Nový soupis slezských medailí pak již před třiceti léty podal A. Więcek.

Na stránkách našeho zpravodaje edici E. Kopického připomínám mimo jiné i pro nesmírné množství heraldických znaků, které najdeme vyražené na aversech i reversech mincí a které jsou velmi cenným zdrojem zpráv k městské, šlechtické i zemské heraldice. Samozřejmě i z ikonografického hlediska jsou tyto prameny často prioritními. Edice pochopitelně neobsahuje ražby knížectví Opavského a Krnovského.

Šef

Jiří Kohoutek: Hrad Malenovice. Gottwaldov, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy (1985), 16 s.

Na tento drobný regionální tisk upozorňujeme především pro jeho úzký vztah k článku Miroslava Pavla o Tetourech z Tetova, uveřejněném v letošním roce na stránkách našeho Zpravodaje. Graficky sličně vypravená publikace obsahuje stručný přehled držitelů panství a o něco podrobnější nástin stavebního vývoje malenovického hradu, který je navíc dokumentován na 11 kvalitních fotografiích. Celé práci by však neuškodilo uvedení alespoň základní použité literatury, když už bylo upuštěno od poznámkového aparátu (jediná poznámka za textem pak působí poněkud irelevantně). Heraldika potěší především 5 erbů majitelů malenovického panství — Lichtenburkové, Tetourcové z Tetova, Bitovští ze Slavíkovice, Lichtenštejn-Kastelkornové, Salm-Neuburgové — na přední i zadní stránce brožury, jejichž autorem je

Miroslav Pavla. Je škoda, že kresby byly vytištěny ve značně zmenšeném provedení a neumožnily tak řádně vyniknout svěbytnému pojetí mladého heraldického kreslíře.

— km —

DOTAZY

Vladimír Kejla (Vrbenského ul. č. 11, 701 00 Ostrava 1) nabízí k výměně tyto svazky (okresy) Vlastivědy moravské: Strážnice, Vranov, Jaroslavice, Přerov, Fulnek, Valašské Meziříčí, Valašské Klobouky, Vsetín, Rožnov, Příbor, Frenštát, Jevíčko. Postrádá tyto okresy: Bíteš, Břeclav, Dačice, Hrotovice, Ivančice, Jihlava, Klobouky, Nové Město, Olomouc (okolí), Olomouc (město), Pohořelice, Prostějov, Třebíč, Brno (okolí), Plumlov, Konice, dále pak Vyškovsko a Uhersko-hradištsko.

Z vydání „Pamětí Františka J. Vaváka“ postrádá ze III. knihy 3. část, za což nabízí z II. knihy 1. a 2. část, ze III. knihy 2. a 4. část.

Koupím Rody starého Slezska od Josefa Pilnáčka (A—Z), případně výměním za 12. díl Sedláčkových Hradů, zámků a tvrzí Království českého (Čáslavsko). Miroslav Pavla, Polná 4574/47, 760 05 Gottwaldov 5.

Vladimír Kejla (Vrbenského ul. č. 11, 701 00 Ostrava 1) se zajímá o veškeré údaje k osobě Mikuláše Puby (event. Pauby atd.) patrně z Rakovníka či okolí z doby kolem roku 1648.

Dále hledá jakékoli zprávy o výskytu příjmení Kejla (resp. mutací tohoto příjmení v podobě Khelle, Keil apod.) v Litoměřicích a okolí. Jedná se o vztah Martina Kejly, jmenovaného r. 1648 v pozemkové knize obce Lubná u Rakovníka s udáním města Litoměřic jako místa jeho narození, přičemž podle jiných pramenů by se mohlo jeho narození určit k roku 1625.

Josef Pilnáček

Rody starého Slezska - dodatky

358.

Karel, Karl

Vzácné příjmení, se kterým se setkáváme nejen na východní Moravě, ale i ve Slezsku, přičemž je zajímavé, že rodiny tohoto jména se honosí u nás vzácným znakem tří konvalinkových stonků. Na Rybnícku nacházíme ve službách Lobkoviců Ludvíka Jana Karla (nominativ Karl), jenž 1631 píše český dopis blíže neznámé-

mu Jáchymovi stran fary v Rybníku (archiv Lobkoviců Roudnice, Rybník R 12/82, pečť). Snad je předdeslaný totožný s ratibořským děkanem Janem Carolušem, jehož dopisy (27. 5. 1626) tam rovněž nacházíme.

Znak podle pečeti Jana Karla 1631, při pečeti litery I. K. S. S. Týž znak má Adam Kařel (Karzel) 1631 král. rychtář v Uničově (obš. Starom. rod. 589 s vyobr.). Tento vzácný znak jsme našli na Moravě jen jednou

u dnes neznámé rytířské rodiny (obraz Starom. rod 539, VII).

359.

Karnický z Pavlišova (Pavelšova)

Starý rod původem z Dolního Slezska z Olešnicka, kde mimo jiné byl 1550 na statku Zenda (ZVGAS XXI 346). Rod je uváděn často v knihách opolsko-ratibořských. Jan Kryštof K. z P. koupil tam 1625 Městice (Ldb. J 72), na kterých byl 1630 (Schird. 346). Týž měl bratra Adama K. z P. a 1633 činil závět (Ldb. g 56). Rod žil ještě 1700 a vymřel Žofii 1717 provdanou za Frydrycha Bohumila z Debšic na Nové Kamnici (Siebm. A. A. Preus. Schles. I 51, kde obšírně, též III 88 s malou opravou znaku). Rod měl též příjmení Krošnický.

Znak podle Siebm. štít červeno bílé šachovaný, klenot křídlo (hladké), přikryvadla červeno bílá.

360.

Karnovský z Karnova

Starý rod z Polska do Slezska a dále na Moravu přišlý, původem z Poznańska, odkud byl 1493 potvrzen rytířský původ na Moravu přišlého a na Znojensku osedlého Jana K. z K. (Obš. Zrcadlo 446). Neznámý K. z K. byl 1564 na Dolních Povelicích na Osoblažsku (A. B. Kroměříž, kopiář). Frydřich K. z K. 1568 na panství Fulštejna (již 1566) chtěl přesídlit do Osoblahy (jak dříve, kop. VII 1566, fol. 106; V. M. Op. 1893, s. 29, příloha kopiář Prusinovského). Asi též Frydřich bydlel 1590 na svob. dvoře v Linhartovách jsa ve službách Magdaleny z Fulštejna. 1572 měl usedlost i v Kobylím jsa 1553 ve službě Supů z Fulštejna, 1572 ve službě Jana Supa (vše, též následující, Zukal G. S.). Jeho strýní byla Benigna K., která uzavírala 1589 svatební smlouvu s Janem Žďarsou z Chobotic. Strýc Frydřicha, Jan K. z K. 1593 zemřelý, zanechal sirotky Jiřího a Vladislava, kterým byl Frydřich, tehdy místosudí opavský, poručíkem. Předslaná Benigna, 1593 rovněž zemřelá, byla dcerou zemřelého Jana a sestrou Jiříka a Vladislava. Řečený Jan měl ještě 1582 v Kvasicích grunt a žil do své smrti na Moravě (Zrcadlo 446, kde jmenování jeho mladí synové Jiří a Vladislav).

Markéta K. byla 1567 abatýší u sv. Kláry v Olomouci. Frydřich, jenž se jmenuje 1581 při prodeji Žopov (Z. D. krnovské), byl ženat s Voršilou Krokvicovnou znaku tří lopatek na červeném štítě, která co vdova žila ještě 1600. Rod krátce uvádí Siebm. Schles. 31, Siebm. A. A. Preus. Schles. II 57, Starom. rod. 360. Neznámého rodu byl Pašek Mikul. de Carnow, 2. 1. 1410 svědek v Krakově (A. Wilczek, Vídeň).

Znak dle Zrcadla 446 na (červ.) štítě obrněné v lokti ohnuté rameno či ruka držící tři hřeby, klenot tři pštrosí péra (vyobrazuje Siebm.).

358.

Kašuba

Příjmení vyskytující se ve Slezsku, snad polského původu, a oblíbené jak u rodů zemanských, tak i občanských. Je snadno zaměnitelné s polským erbovím znamením a jménem Kušaba, představujícím znak, jenž měl na štítě mlýnské kolo a co klenot 9 pohromadě sedících psků (vyobraz. Paprocki Herby 632). Václav Kašuba původem ze Slezska byl 20. 2. 1635 purkrabím Šternberka na Moravě (Z. A. Brno, N. S. viz rejstřík

s. 172). 1547 byl Martin Kašuba nedaleko Klimkovic zavražděn Štěpánem Hwizdicem z Poruby (Prasek Top. 444).

362.

Kazyh ze Staré Vsi (z Altendorfu)

Novoštítná rodina z Opolsko Ratibořska, jejíž příjmení snad bylo původně v Horním Slezsku obvyklé Kazík (= Kazimír). Rod založil Jan K. z Opolska Ratibořska, který byl 15. 2. 1585 obdařen vladectvím a znakem (Doerr 53, Saalb. 12a, fol. 115).

Znak dle majestátu 1585 jak vyobrazeno (tab. XVI), klenot sedící lev mezi rohy, pravá přikryvadla modro bílá, levá žluto černá.

364.

Kelč z Rymberka (Rimberka)

Stará, až doposud žijící rodina, vyskytující se ve Slezsku, na Opavsku, Těšínsku i jinde, nazývající se podle neznámé Kelče a jsouc různého původu od vratislavského rodu Kelčů, kteří měli v horní polovici štítu gryfa a ve spodní pošikem položenou radličku (obš. Siebm. A. A. Preus. Schles. III 165). Asi sem patří Jan K. (Költsch), jenž zakoupil 1577 fojtství ve Skorošicích na Vidnavsku, které 1579 prodal vratislavskému biskupovi Martinovi (Altvater I 180). Jiří K. z R. byl 1587 hejtmanem Fryštátu a totožný s Jiřím, který měl 1572 statek Malý Woigstorf, snad u panství Hartenberka (Zukal G. S.). Ve Skočově se vdávala 1598 Marie K. z R. za tamějšího hejtmana Jana z Tilgnes (jak dříve), jsouc příbuznou Viléma K. z R., který měl ve Skočově 1630 soudy s tamějšími řemeslníky (Těš. Reg. II 108). Vilém K. z R., jenž pečeti 15. 7. 1603 ve Starči na severní Moravě (Z. A. Praha, listy různé prov.), měl na Těšínsku 1613 statky Dilavu u Pohoří, Pohoří a Jilovnici (Hosák 923) a uvádí se zde ještě 1640 (Šeršnikova sbírka Těšín, kniha č. 3, fol. 230, arch. města Těšína, kniha z r. 1612—1619). Týž byl 1638 poručíkem Jana Čamera z Jiskřičína a 1613 učinil s Jindřichem Gureckým z Kornic smlouvu ohledně podhorských lesů (obé Recognitis). Vilém se uvádí 1636 v rodopisném díle Vilmovských (viz zde). Při předání dvora v Bitkově na panství Švarcenavy je jmenován před 1607 Konrad K. z R. (arch. města Těšína, kniha potvrzení kupů č. 2 z r. 1604—5, fol. 120). Na Pštínsku se uvádí 1600 Jiří Kelč (pouze), otec Markéty, ženy Mikuláše Ostašovského; týž Jiří píše se 1602 z Kamena (Stein), bydlí ve Pštíně a prodává tehdy dvůr na Šedlé (?) za Loukou Abrahamovi Goldšmídovi (Pl. VI 91, 98). Sem asi patří Anežka z Kelče, 27. 9. 1536 žena pštínského hejtmana Václava Brodeckého z Brodku a na Cviklicích (Wypler 49). Genealogii rodu K. z R. od 1385 uvádí almanach Gothy 1938 (Uradel), o rodině jedná Sinap. I 505, Cod. Sil. I 228, II 8, Schellenberg 65. Povšechně jedná o různých rodinách příjmení z Kelče (Bruck, Rimberg, Wellerstadt a o vratislavské rodině) publikace Gustav Keltsch v. Bruck Das erbedle Geschlecht Keltsch (vydal Starke, Görlitz 1927).

Znak jak vyobrazeno (tab. XVI), všeobecně znám. Štít byl černý, znamení stříbrná, šíp s červeným opuštěním, klenot černá pera (vyobrazuje Schellenberg). Týž znak má Siebmacher, vydání 1605, tab. 64; týž znak se nachází na náhrobku Četrvanky z Gosvic v Černé

Hoře u Brna (Starom. rod. 44). Rod K. z R. uvádí též ZVGAS XIV. Rod (pouze) z Rymberka měl na štítě smyčku (herb Kitlic), tak 1321 Jan (Koziar. 47), který svědčí též 1331 v Lehnici (maltézský archiv Praha, kniha privilegií, fol. 296).

363.

Kelečka

Poměrně řídké příjmení slezských a východomoravských vladk, odvozené od Kelče. Netvrdivce totožnosti uvádíme nám známé členy tohoto příjmení. 1444 Jan řeč. K. převzal od Mikuláše Prlovce manský dvůr (Lechner I 53). Kašpar z Kelče a N. Kelečka z Kelče svědčí 1461 při dokladu urozenosti bratří Cigánů ze Slupska ve Slezsku (Zrcadlo 323). Pašek K. svědčí 1483 při dokladu urozenosti Geraltovských z Geraltovic na Ratibořsku (vše zde Geraltovský, též Welczek). Ve Vladěně ve Slezsku založil 3. 3. 1473 kněz Ondřej K., syn Pavla rychtáře z Holasovic (Kreuzendorf) na Opavsku, oltář sv. Vojtěcha v Opavě a obdaroval jej důchody ze vsí Držkovic, Holasovic a Kamence (Z. A. Brno, N. S.). Na Ratibořsku a Opolsku žil 1538 Jiří K. (Ldb 216). Jakub Kelečka ze Slatiny, fojt Staré Vsi, svědčí 5. 12. 1461 na listině Jiřího Studénky ze Slatiny (Z. A. Brno, N. S. 517/1). Zbyněk Kelečský a 1466 jeho bratr Hynek z Goldštejna (Lechner I 109); tito patří do rodu ze Zvole a Mirova (Starom. rod.). Jiří K. z Kamene na Czelzi(?) potvrzuje 1593 urozený původ Petra Čevleja z Pruskova (viz zde, též Těš. Reg. I 44). Na Pštínsku-Tošecku svědčí 3. 9. 1560 Jiří K. (A. Kotulinských, Neudau, Štýrsko). Jiří K. z Kamena a na Kelči je 1579 rukojmím za Jana Vrochně z Reptu (Zukal G. S.). Anežka z Kelče byla 1537 žena Václava Brodeckého, hejtmana Pštiny (Wypler 46).

Znak neznám. V archivu města Brna pečeti 23. 4. 1451 Mikuláš Kelečka (snad Rohožka?) z Třtěnice na Moravě, jenž má na štítě a co klenot dva volské rohy.

365.

Kička

Příjmení mohutného slezského rozrodu osedlého původně v okolí Vel. Střelců (Střelíc), k němuž se druží četné staré rody příjmení Kička. Patří k nim též rody, u kterých bylo na příjmení Kička časem zapomenuto, jako Karvínští z Karvína, původně Kičkové z Dulního (o kterých vypravujeme na jiném místě), Hrachovcové či Rachovcové z Rachovic a jiní. Příjmení Kička znamená z polském jazyku mimo jiné pletenec slámy (z jakých se skládá došková střecha) a je to vlastně erbovní příjmení, které je jinak označováno v polské heraldice výrazem Kitlic a představuje pletenec z provazů. Mezi nejstarší známé členy rozrodu Kičků patří Kička Egyd ze Sedlic, jenž je jmenován 1362 na listině Albrechta Opolského, ve které bratři Rulové dostali výsadu na ves Ganzorovice, ležící nad řekou Blotnicí (Fürstenstein 217, fol. 225-7). Jindřich K. svědčí 1435 na listině vratislavského domu (ZVGAS 1863, 147). Mikuláš K. ze Zakřova, znaku třech pletenců (jak vyobrazeno), potvrdil 1461 vývod bratří (Cigánů) ze Slupska (viz zde), kteří byli stejné krve a stejného znaku jako Kičkové (Zrcadlo 323).

Kičkové z Velké Plužnice je nejstarší větev rozrodu Kičků. Táž se psala dle V. Plužnice, 10 km jihových. od V. Střelců aneb 5 km severozáp. od Tošku. Zde se

uvádí již 1418 Kička z P., když svědčil ve Velkých Střelcích (Fürstenstein 217, fol. 198). Četné listiny K. z V. P. má archiv rodu z Kotulína, osady ležící vedle Velké Plužnice, dnes hrabat Kotulinských v Neudau ve Štýrsku, a sice: 30. 11. 1420 potvrzuje kníže Kazimír prodej Peterkovic a Sarnova (u Plužnice) Vrochníkovi z Bítkova Adamovi K. z V. P.; 3. 6. 1443 darovali Václav a Přemysl knížata Osvětimská Adamovi K. z V. P. „kus země“ mezi hranicí Tošku, Grabnisk a Sarnova; 26. 1. 1501 v Tošku Ondřej Pačinský z V. Pačiny zapisuje na Pačině, kterou dostal od Adama Plužnického (= Kičky z V. P.) věno své ženy Barbory, dcery řečeného Adama; 24. 4. 1520 v Opolí Adam Plužnický postoupil své podíly na Malé Plužnici, Peterkovicích a Sarnově svému bratrovi Petrovi; 5. 5. 1523 se uvádí Petr Plužnický. 1538 svědčí Adam z P. (Fürstenstein 217, fol. 5-7). Kičkové z V. P., jinak obecně též zvaní Plužničtí, přicházejí často v nejstarších zemských knihách knížectví Opolsko-Ratibořského, tak Petr P. 1525 (Ldb. 16, 44, 74). Týž Petr P. byl 1538 ženat se Žofií, dcerou Heřmana Kochtického z Kochtic (Ldb. 145). Roku 1533 předali bratři Jan a Jiří P. ves Bytčínu na Tošecku, kterou svého času koupil Petr P. od bratří Václava a Stanislava, Machně, ženě a dětem jejich zemřelého bratra Adama P. Táž Machna byla dcerou Heřmana Kochtického (Ldb. 233). Petr P. byl 1539 rychtářem Tošku (Ldb. 265, 333). 1559 se jmenují Felicita, Jan st. a Adam K. z P. (Ldb. D 66). Magdalena K. z P., 1586 nebožka, byla ženou Vilibalda Dobytčete z Kovačova, jenž po ní dědil (Ldb. G 161). Jiří K. z P. byl 1586 ženat s Maruší, dcerou zemřelého Šebestiana Rudického (Ldb. G 147). Jan K. z P. zapisuje 1595 věno své ženě Kateřině, dceři zemřelého Baltazara Vrbského z Vrbí a Rusenovic (Ldb. G 268). Adam K. z P. prodal 1597 ves Sarnov Fridrichovi Šambergovi (Ldb. e 32). Eva K. z P. byla 1590 ženou Adama Džeržanovského z D. (Ldb. H 14, též Zrcadlo 314, kde nazývána Annou K. z P.). Mikuláš K. z P. měl Brinkovský hamr či kuznici, kterou 1613 prodal Jindřichovi Larišovi z Načeslavic a na Pňově (Ldb. J 63, 361). Dle Schirdinga (139, 235) měl Václav K. z P. 1629 Pavlovice u Tošku a Plužnici měl 1601 Adam, 1608 Zymund, 1609 Petr K. z P. Adam K. z P. a na P. svědčí 1593; Petr 1614 tamtéž (Fürstenstein 217, fol. 39-41, 79-81). Hrabství u Bílovce měl 1560 Jan K. z P. (Hosák 762). Na Moravě usedlé K. z P. uvádí Starom. rod. 314, ku kterým doplňujeme, že 5. 2. 1615 se ženil Zymund K. z P. s Annou Skrbenskou z Hříštic, vdovou po Janovi Krčmovi z Koněpas (Vlastivodovicích (Hrubý, Korespondence I). O Adamovi K. z P. věda Fulnecko 79); snad týž Zymund byl 1620 na Ža-1438, 1444 viz Cod. Sil. VI 61, 66. Markéta K. z P. byla 1580 ženou Bernarta Moravického z Roudnice (Hosák 830). O rodině jedná Siebm. A. A. Preus. Schles. I 53, II 60 (na s. 53 nazývá rod Kitschke a co znak mylně uvádí do středu se sbíhající tři řemidhy či buzykány), též Siebm. Schles. 128.

Znak jak vyobrazen (tab. XVI), všeobecně znám. Na modrém štítě tři ve středu se sbíhající provazové smyčky či pletence barvy žluté, tytéž co klenot. Siebm. A. Preus. Adel, Supplement 1900, s. 15 uvádí rod Kíckí, jenž měl na štítě heraldickou lilii. Václav a Zymund bratři Kičičtí(1) se soudí 1560 se Zymundem Vyškotou z Vodník v Ratiboři stran nápadu po jeho manželce (kopíár 62, fol. 263, archiv ministerstva vnitra v Praze); tito asi patří do rodu Rudických z Kyčic (viz zde).

Johann Sebastian BACH (1685—1750)

Jeden z největších génů evropské hudby. Po skončení gymnázia působil přechodně jako houslista na dvoře ve Weimaru a potom jako varhaník. Roku 1714 nastoupil jako koncertní mistr u weimarského vévody, kde začal psát svá varhanní díla, ale roku 1717 přešel do služeb knížete Leopolda z Anhalt-Köthenu. Zde psal hlavně hudbu pro dvorní kapelu, první sbírku preludií „Temperovaný klavír“, „Francouzské a Anglické suity“, „Sonáty“, „Partitury pro sólové housle“, „Brandenburské koncerty“ a jiné. Bylo to mimořádně plodné období, avšak Bach roku 1723 změnil místo. Odešel do Lipska, kde se uprázdnilo místo kantora při městských kostelích. Tady Bach v prvních letech psal téměř každý týden jednu kantátu k nedělní bohoslužbě. Vedle kantát napsal více děl, která patří k nejvýznamnějším v evropské hudbě. Jsou to zejména „Matoušovy a Janovy pašije“, „Vánoční oratorium“, druhá sbírka „Temperovaný klavír“, „Mše b-moll“, „Partitury pro klavír“ a nedokončené dílo „Umění fugy“.

Bach soustředil ve své tvorbě tehdejší hudební vývoj. Jeho tvorba silně ovlivnila další vývoj hudby prakticky až do dneška.

Erb: V zelené patě stříbrného štítu stříbrná řeka. Z trávníku vyrůstají dva stvolý poměnek s listy a květy přirozených tinktur. Přilba s přikryvadly červeno-stříbrnými, v klenotu dva buvolí rohy dělené červeno-stříbrně a opačně.

Literatura: A. Volborth: Heraldik aus aller Welt in Farben. Berlin (1972).

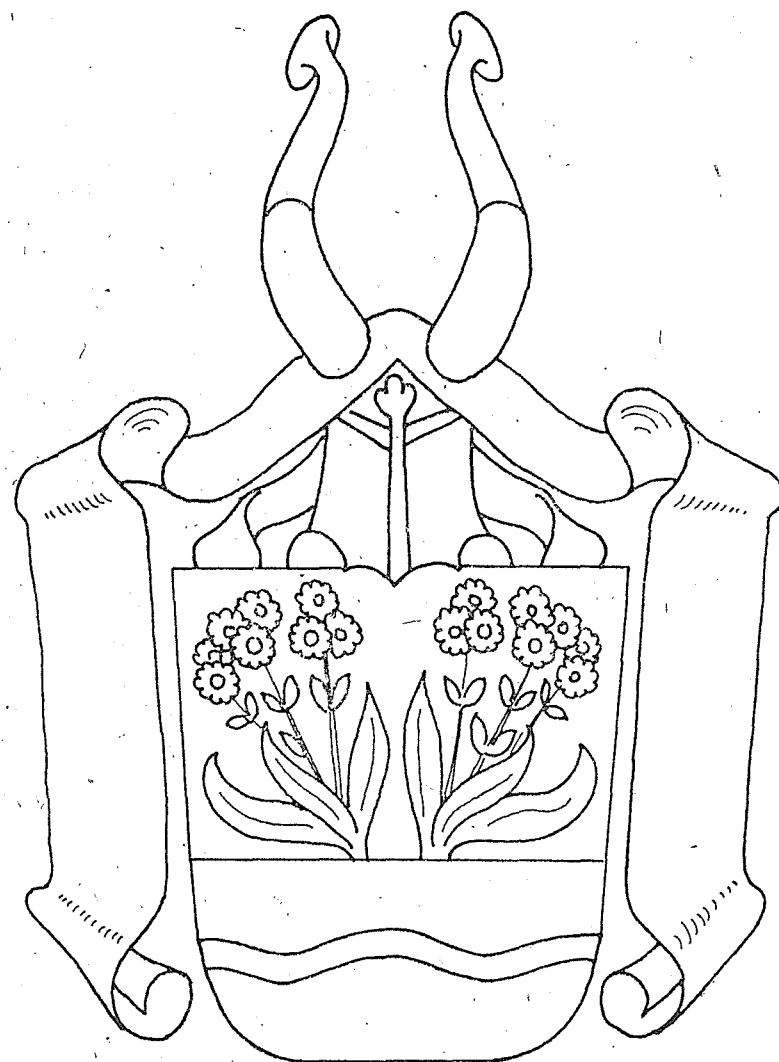
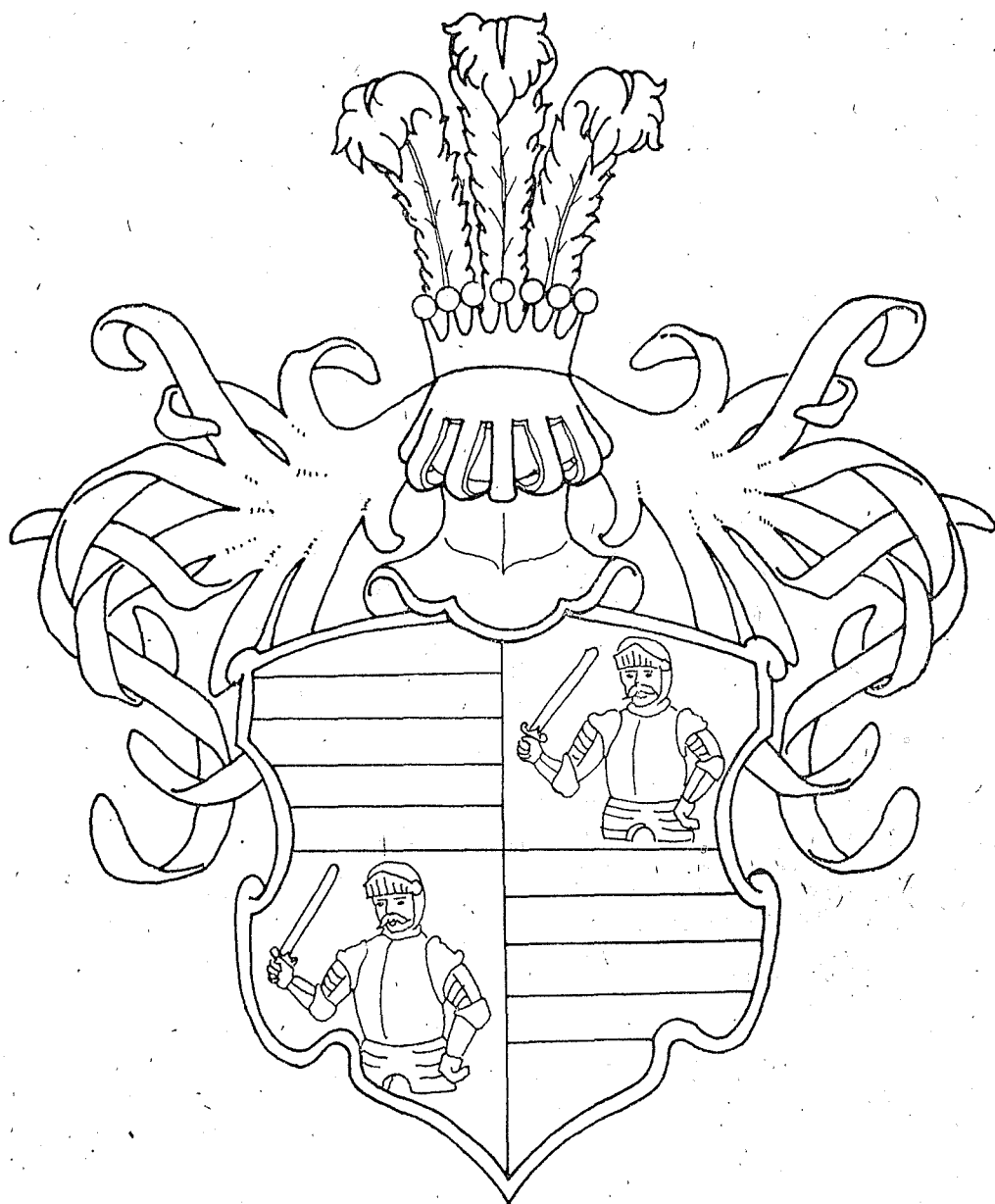
Pavel ŠVANDA ze Semčic (1825—1891)

Český divadelník. Studoval teologii v Praze, kde se seznámil s J. K. Tylem, který ho získal pro divadlo. Začal hrát a režimovat v divadle u sv. Mikuláše v Praze, potom působil jako vrchní režisér a dramaturg u Prozatímního divadla. Po jeho zavření roku 1866 přišel s vlastní divadelní společností do Brna, kde působil dalších pět let.

Byl prvním ředitelem Národního divadla v Brně. Středem jeho dramaturgické práce byly hry anglické (Shakespeare) a české (Tyl). Vedle toho razil cestu novému realistickému dramatu (Stroupežnický, Mrštík, Gogol, Čechov, Ibsen). Byl vynalézavým dramaturgem, znamenitým režisérem a divadelním pedagogem, u kterého začínala celá plejáda vynikajících herců (Vojnar, Kvapilová, Šamberk, Kolár, Pešková). Jeho období znamenalo v dějinách brněnského divadla první slavnou éru.

Pocházel z rodiny povýšené do šlechtického stavu v roce 1767 s právem užívat erb: Čtvrcený štít, v jehož 1. a 4. červeném poli jsou dvě bílá břevna, ve 2. a 3. černém poli polovina oděnce s mečem v pravici. Korunovaná přilba s přikryvadly černo-žlutými a červeno-bílými, v klenotu tři pštrosí pera — červené mezi bílými.

Literatura: A. Sedláček: Českomoravská heraldika II., Praha 1925.

Albert SCHWEITZER (1875—1965)

Německý lékař, teolog, filosof, humanista, hudebník a především neúnavný bojovník proti kolonialismu a válce, jehož mírové výzvy měly mimořádný dosah.

V mládí se mu dostalo hudebního vzdělání a dal se na dráhu varhanního virtuosa. Roku 1893 vstoupil na teologickou fakultu, kde se roku 1902 habilitoval. Současně napsal závažnou studii o Bachovi a stavbě varhan.

Roku 1905 jako doktor filosofie a docent teologie se rozhodl studovat lékařství, aby mohl v Africe pomáhat domorodcům. Roku 1911 dokončil studia a od roku 1913 se usadil v Lambaréné, kde z vlastních prostředků vybudoval nemocnici. Do Afriky se pak vracel vždy znovu, když svými koncerty vydělal dost peněz na další provoz nemocnice. Pokusy s vodíkovými bombami po 2. světové válce ho znovu vyburcovaly k cestě po Evropě, kde řadou přednášek protestoval proti atomové válce.

Rodový erb z roku 1421: V červeném štítu dva bojové sekáče se zlatou rukojetí a modrým ostřím, křížem přeložené, mezi nimi zlatý švýcarský kříž. Kolčí přilba, v klenotu rostoucí mužská postava v červeném šatě a čapce zlatě lemovanými a se zlatým švýcarským křížem na hrudi. Muž v obou rukách drží sekáč ze štítu. Přikryvadla červeno-zlatá.

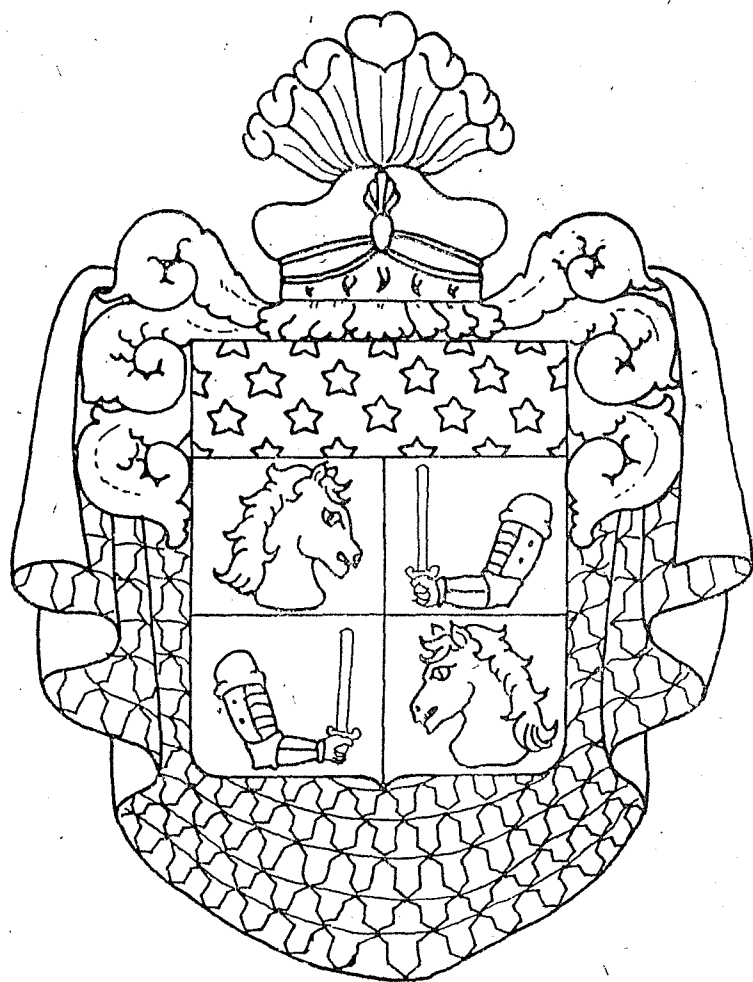
Literatura: S. Guttman: Ärzte- und Apotheker — Wappen, Heft 5, Ettlingen (1970—72).

Édouard Adolphe Casimir Joseph MORTIER (1768—1835)

Maršál Francie. Dal se dobrovolně na vojnu a účastnil se válečného tažení v letech 1792—96. Roku 1799 byl povýšen na brigádního generála a ještě téhož roku na generála divisiního. Po nástupu Napoleona na trůn byl roku 1804 jmenován maršálem Francie a poslán s částí Velké armády do Německa, kde několik let řídil válečné operace. Za úspěch v bitvě u Friedlandu roku 1807 byl odměněn titulem vévody z Trevisa. V letech 1808—1811 velel ve Španělsku a r. 1812 se zúčastnil tažení do Ruska. Roku 1813 bojoval znovu v Německu a hájil pak Paříž proti spojencům. Ludvík XVIII. mu udělil hodnost paira, ale poněvadž se roku 1815 znovu přidal k Napoleonovi, byl této hodnosti zbaven. V letech 1816—1818 zasedal ve sněmovně a roku 1819 se stal znovu pairem. Po červencové revoluci r. 1830 byl francouzským vyslancem v Rusku a pak ministerským předsedou a ministrem války. Roku 1835 ze všech funkcí odstoupil. Když doprovázel při přehlídce krále Ludvíka Filipa, stal se obětí atentátu.

Vévodský erb: Čtvrcený štít pod červenou hlavou posetou stříbrnými pětihrotými hvězdami. V 1. a 4. zlatém poli černá koňská hlava, ve 2. a 3. poli obrněná ruka třímající meč. Na štítu černá čepice s hermelínovým lemem a 7 stříbrnými pery. Zlaté listy a modrý plášť podšitý popelčinou.

Literatura: Hof — Kalender 1937.

Zinovij Bohdan Michailovič CHMELNICKIJ (1595—1657)

Ukrajinský státník, vojevůdce a diplomat. V letech 1648—1657 byl hejtmanem Ukrajiny, organizátorem a vůdcem osvobozovacích bojů ukrajinského národa proti šlechtickému Polsku a významnou měrou se zasloužil o sjednocení Ukrajiny s Ruskem.

Pocházel z drobné ukrajinské šlechty, účastnil se výprav záporožských kozáků a polsko-turecké války. Osobní spor s polskými šlechtickými sousedy spojil s celonárodním problémem. Uchýlil se do Záporoží, kde soustředil kozáky a vyjednal s krymskými Tatary jejich podporu v boji s Polskem. Roku 1648 porazil polská vojska v bitvách u Žluté Vody a Korsuně. Roku 1649 nevedla jednání o mír k úspěchu a r. 1651 došlo k vpádu polského vojska na Ukrajinu. Pro zradu Tatarů utrpěl Chmelnický u Berestečku porážku. Pro další vojenské akce pak hledal spojence a požádal cara, aby přijal Ukrajinu pod svou ochranu. Sněm návrh přijal a vypověděl Polsku válku. K oficiálnímu spojení Ukrajiny a Ruska došlo v roce 1654 (Perejaslavská rada).

Erb: V červeném štítu stříbrné znamení ve tvaru písmena W, které na prostředním hrotu nese stříbrný lpatý kříž.

Literatura: V. S. Dračuk: Rasskazyvajet geraldika. Moskva 1977.

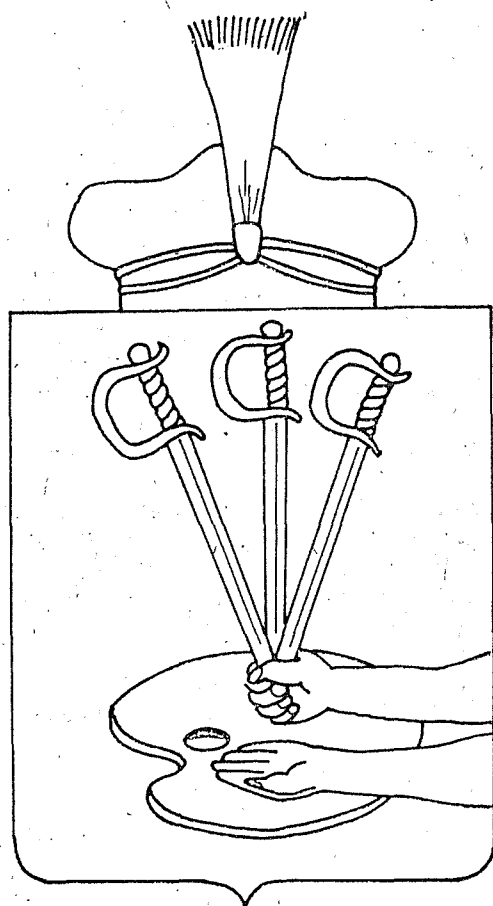
Jacques Louis DAVID (1748—1825)

Francouzský malíř, představitel akademického směru. Roku 1784 byl přijat na základě obrazu „Andromache oplakává smrt Hektorovu“ do Akademie. Maloval obrazy převážně s antickými náměty („Brutus“, „Paris a Helena“). Činně se zapojil do francouzské revoluce, byl přívržencem Robespierrovým a jen stěží unikl popravě. Z této doby pocházejí obrazy „Zavražděný Marat“ a „Přísaha v míčovně“. Jako ředitel státních, uměleckých prací zachránil v této době mnoho uměleckých děl před zničením.

Při nástupu Napoleona k moci se pro něho nadchnul a oslavil ho pak v řadě portrétů i ve velkolepé malbě Napoleonovy korunovace. Císař ho jmenoval prvním malířem a 10. září 1808 mu udělil rytířský stav císařství a erb. Po Napoleonově pádu, poněvadž hlasoval pro smrt Ludvíka XVI., byl vypovězen z Francie. I ve vyhnanství byl jeho vliv na francouzské umění značný. V posledních dílech se opět vrátil k antickým námětům — „Amor opouští Psyché“, „Venuše odzbrojuje Marta“.

Erb: ve zlatém štítu černá paleta, na které jsou položeny dvě ruce tělové barvy vycházející z levého boku štítu. Pravá ruka je otevřená dlaní vzhůru, levá drží 3 šavle za ostří. Na štítu hodnostní čepice — černá se zeleným lemem a svazkem bílých koňských žíní.

Literatura: J. B. Rietstap: Armorial général précédé d'un Dictionnaire des Termes du Blason. Gouda 1934.

Joachim MURAT (1767—1815)

Francouzský maršál a kníže. Seznámil se s Napoleonem, doprovázel ho do Egypta, Itálie a Sýrie a za svou pomoc při státním převratu obdržel velení gardy. V lednu 1800 se stal Napoleonovým švakrem. Bojoval v roce 1801 proti Neapoli, v letech 1805—1806 vedl jezdecko, roku 1806 byl jmenován vévodou z Bergu a Clève. Od roku 1807 velel ve Španělsku. Namísto Josefa Bonaparta ho císař jmenoval králem neapolským (1808—1815), jako takový se psal Joachim I. Napoleon. Bojoval také r. 1812 v Rusku, měl podíl na vítězství u Drážďan, po bitvě u Lipska však opustil Napoleona, aby hájil Horní Itálii. Když mu vídeňský kongres nepojistil jeho státy, navázal znovu spojení s Napoleonem na Elbě. Po porážce se opět pokusil o získání svého neapolského království, byl však dopaden a na základě rozhodnutí válečného soudu zastřelen.

Erb: Štít dělený a v horní půli štípený se středním štítkem pod císařskou korunou. Štítek modrý se zlatou orlicí svírající ve spárech blesky. V pravém horním zlatém poli štítu dovnitř obrácený černý hřebec, vlevo v modrém poli dva zkřížené rohy hojnosti. V dolním zlatém poli tři nohy spojené do třínožky, uprostřed s lidskou hlavou. Štít je položen na červeném, hermelínem podšitém plášti suverenních knížat, který splývá s knížecí koruny.

Literatura: J. B. Rietstap: *Armorial général précédé d'un Dictionnaire des Termes du Blason*. Gouda 1934.

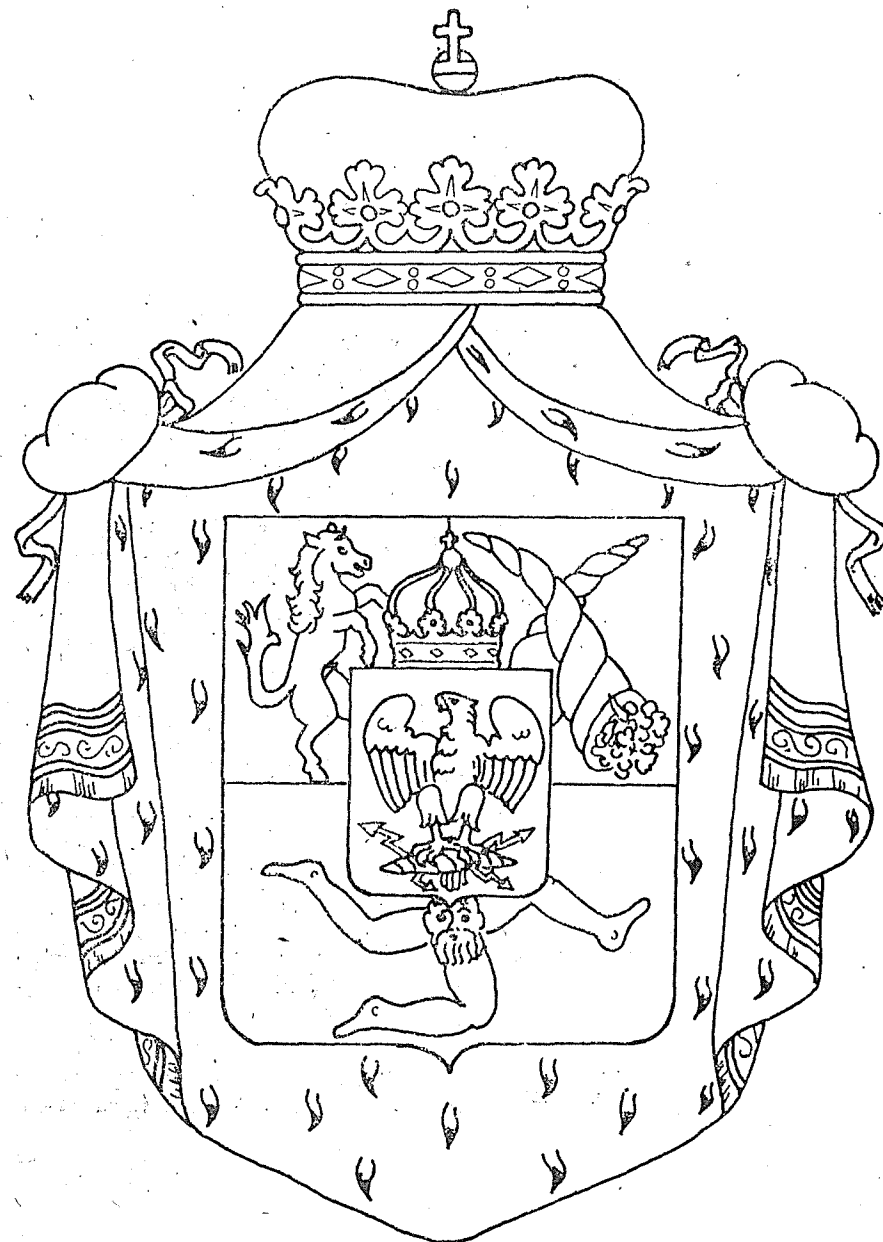
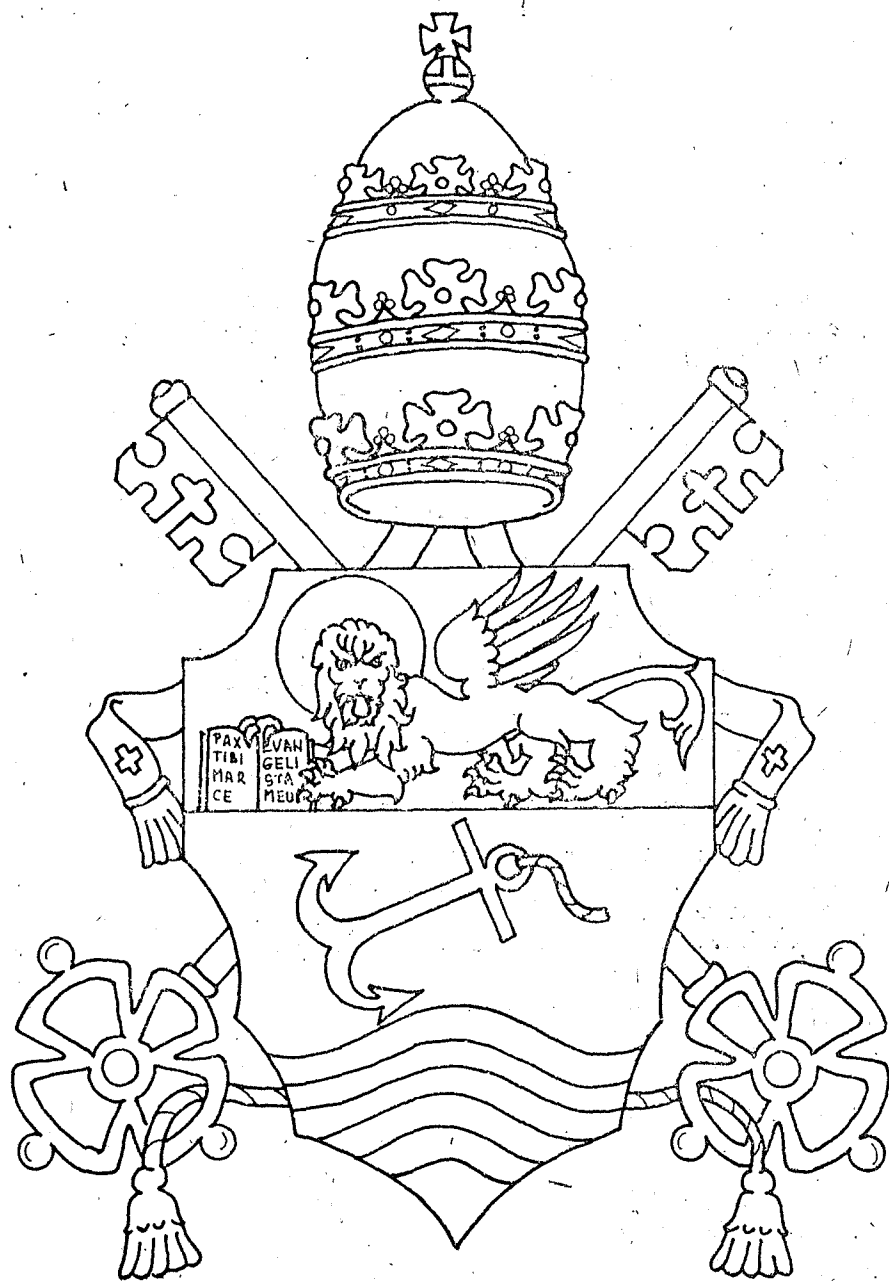
Papež PIUS X. (Josef Melchior Sarto) (1835—1914)

Pocházel z rolnické rodiny, studoval na semináři v Padově. Roku 1858 byl vysvěcen na kněze, r. 1875 se stal kanovníkem, biskupským kancléřem a generálním vikářem, roku 1884 dosáhl hodnosti biskupské. Jako mantovský biskup byl r. 1893 jmenován kardinálem a benátským patriarchou. Dne 4. srpna 1903 byl zvolen papežem. Po své volbě vydal nařízení, podle kterého se už v budoucnu nemůže při papežské volbě projevat zásah světské moci. Ve své intronizační encyklice si vytyčil úkol — všechno obnovit v Kristu. Reformoval církevní zpěv, církevní právo, římskou kurii i breviář. Zdůrazňoval důležitost biblického studia a liturgie.

Papež Pius X. nebyl ani vědec ani politik. Jeho touhou bylo prokazovat dobro prostým lidem. I když jeho církevně politické zásahy nebyly současněky hodnoceny příliš kladně, přece vystupuje jeho péče o zachování světového míru (apoštolský list vydaný na prahu 1. světové války). Blahořečen byl r. 1951, kanonizován roku 1954.

Erb: Stříbrný štít s modrou hlavou, v níž je zlatý lev sv. Marka s otevřenou knihou. Ve štítu modré vlny, nad nimiž se vznáší přirozená kotva. Štít je podložen dvěma zkříženými papežskými klíči, nad štítem tiara.

Erb převzat ze soudobého portrétu.

Vasco de Nuněz BALBOA (1475—1517)

Španělský conquistador, objevitel Tichého oceánu. Roku 1510 odešel s výpravou do Jižní Ameriky, kde založil novou španělskou osadu Darien. Balboa se zakrátko v osadě zmocnil nejvyšších postavení, důkladně ji opevnil a vyrážel z ní do okolí, aby shromažďoval zlato a navázal spojení s Indiány. Zlákaný pověstmi o velkých bohatstvích země, ležící na druhé straně hor, podnikl v září 1513 výpravu se 190 Španěly a 1000 Indiány. Po namáhavých pochodech se dostal přes hory k pobřeží velkého oceánu, které nazval Jižním mořem a které prohlásil španělským vlastnictvím. Jeho výprava pak pokračovala do Peru, odkud se vrátil s velkým bohatstvím do Darienu. Španělský král Ferdinand ho jmenoval admirálem nově objeveného moře a guvernérem Panamy a ostrova Coiby. Balboa pak ještě podnikl další výpravy směrem k Jižnímu moři, dostal se však do sporu s P. d'Avilem, novým místodržícím Darienu, který ho dal zajmout a popravit.

Erb: V červeném štítu v pravém horním koutě doleva krácející lev s mečem v tlapě, v levém spodním koutě vpravo obrácený drak, vše zlaté.

Literatura: J. B. Rietstap: *Armorial général précédé d'un Dictionnaire des Termes du Blason*. Gouda 1934.

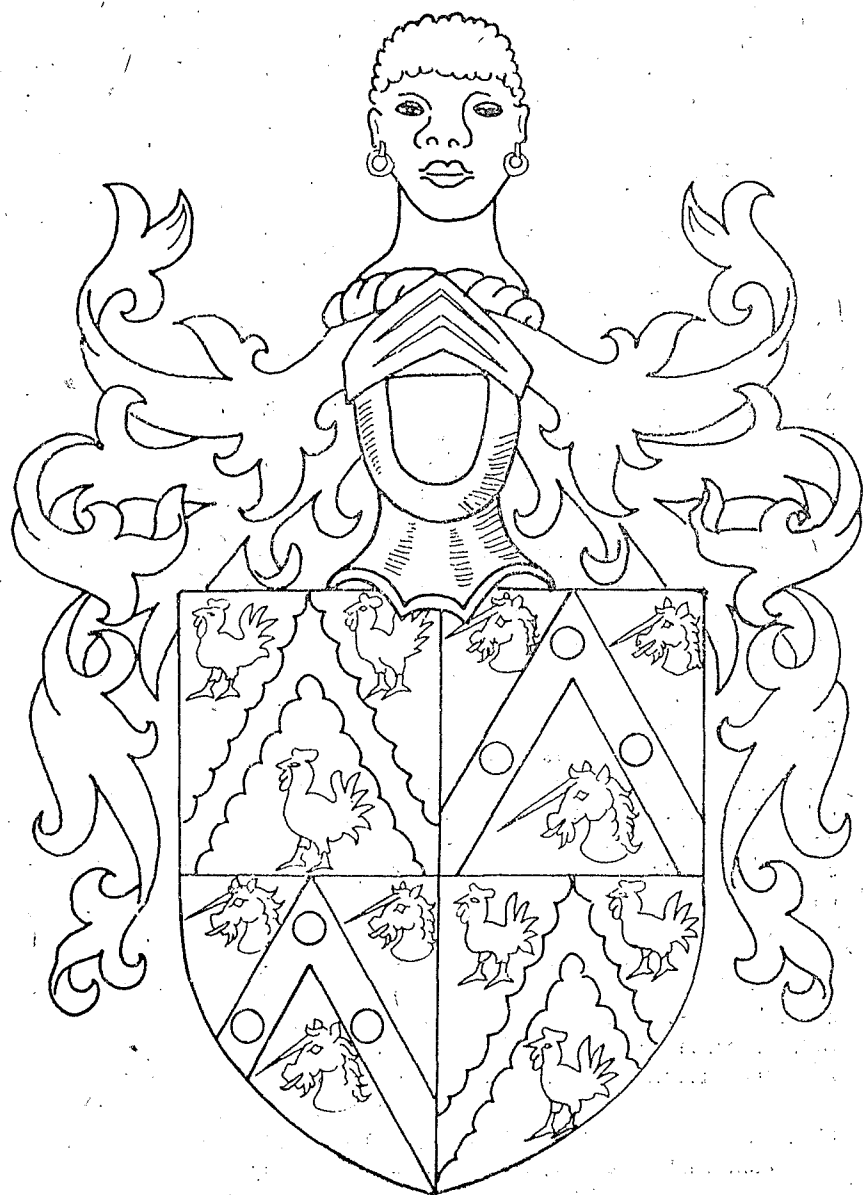
Thomas MORE (1478—1535)

Anglický humanista a státník. Dostalo se mu právnického a filosofického vzdělání, které ho předurčilo k vysokým státním funkcím. Už roku 1501 se stal soudcem, r. 1504 členem parlamentu, r. 1529 lordem kancléřem. Jako soudce si získal pověst člověka nestranného a moudrého. V diskusích po vystoupení Luthèrově se projevil jako vzdělaný, ale přitom umírněný teolog. Oddaně sloužil Jindřichu VIII. a ten mu zase věnoval plnou důvěru. Konec této skvělé kariéry nastal ve chvíli, kdy král chtěl dosáhnout toho, aby jeho sňatek s Kateřinou Aragonskou byl prohlášen za neplatný. More věděl, jaká je pravda, a proto roku 1532 protestoval tím, že se svého úřadu vzdal a odešel z veřejného života. Ale o dva roky později byl postaven před novou zkoušku. Požadovala se po něm přísaha, která obsahovala i odmítnutí papežovy náboženské autority. Pouze dva příslušníci šlechty odmítli složit tuto přísahu — jedním z nich byl More. Proto byl po ročním vězení odsouzen k trestu smrti a popraven.

Thomas More je autorem spisu *Utopia*, ve kterém vytváří první novodobý obraz ideálního státu na základech demokratické rovnosti (název spisu se stal později obecným pojmem). V roce 1935 byl katolickou církví prohlášen za svatého.

Erb: Stříbrný štít čtvercový. V 1. a 4. poli černá trnová krokev provázená třemi černými kohouty s červenou zbrojí, ve 2. a 3. poli černá krokev se třemi zlatými kotouči, provázená třemi černými hlavami jednorožců. Otevřená přilba s přikryvadly černo-stříbrnými, v klenotu hlava mouřenina, hledící vstříc.

Literatura: J. B. Rietstap: *Armorial général précédé d'un Dictionnaire des Termes du Blason*. Gouda 1934.

Charles LYELL (1797—1875)

Anglický geolog. Studoval práva a také začal právnickou dráhu, ale roku 1823 se stal sekretářem geologické společnosti a roku 1831 profesorem na Kings College. Proti současným názorům vystoupil svou reformátorskou prací „Principy geologie“, v níž na základě pozorování vysvětluje změny ve vrstvách zemské kůry. V následujícím spise „Základy geologie“ a četných dalších pracích určil a odůvodnil teorii o morficmu hornin, dokázal rušivou a tvořivou činnost vody, zvedání a klesání pevnin, vznik sopek aj. Na základě specifických vlastností fauny a flory třetihor rozdělil útvar na eocén, miocén, pliocén a pleistocén. Vyslovil též později prokázanou teorii, že Evropa v ledových dobách byla pokryta oceánem. Za geologickými studii podnikal cesty po Evropě a Severní Americe a výsledky zpracoval v mnohých knihách. Za svoje zásluhy byl roku 1848 povýšen na knighta a 22. 8. 1864 na baroneta.

Erb: Zlatý štít s modrým zoubkovaným lemem. Ve štítu modrý mřížovaný kříž, provázený v koutech čtyřmi červenými tlapatými křížky uprostřed proraženými. V pravém horním rohu baronetský kanton. V klenotu ze skály rostoucí zlatá obrněná paže s mečem, která je ozdobena mřížováním ze štítu. Devisa: FORTI NON IGNAVO.

Literatura: J. S. Burke: A genealogical and Heraldic Dictionary of the Peerage and Baronetage of the British Empire. London 1873.

Pavol ADAMI (1739—1795)

Lékař, profesor a slovenský vědec. Roku 1766 promoval na lékařské fakultě ve Vídni, vedle medicíny se zabýval i veterinářstvím a přírodními vědami. Po praxi v Rakousku a Chorvatsku, kde dosáhl věhlasu, pozvali ho r. 1775 přednášet na universitu do Krakova a odtamtud do Vídně, kde žil až do své smrti.

Adami se často vracel na rodné Pováží. Zde napsal i svoje první vědecké dílo o léčivých pramenech trenčianské župy. Kolem roku 1780, kdy v celé zemi vypukl dobytčí mor, Adami studoval jeho vznik a navrhl praxi a vědecky zdůvodněný postup proti této epidemii, čímž si získal veliké zásluhy mezi polnohospodáři.

Erb: Červeně a modře polcený štít, vpravo polovina zlaté orlice, vlevo na zeleném návrší 3 stříbrné obilné klasy. Korunovaná turnajská přilba s přikryvadly červenozlatými a modrostříbrnými, v klenotu klasy ze štítu.

Literatura: Genealogisches Taschenbuch der Adeliger Häuser, Gotha 1863.

